

DE GAZET

DRIEMAANDELIJKSE GAZET / JULI-AUGUSTUS-SEPTEMBER 2023
AFGIFTEKANTOOR 8500 KORTRIJK MAIL
V.U. EN AFZENDER: GEERT SIX, P.A. UNIE DER ZORGELOZEN
PLUIMSTRAAT 7, 8500 KORTRIJK
P ERKENNINGSNUMMER 608253

PB-PP
BUCHEMI - BELGIQUE

DE WERELD DOOR ZORGELOZE OGEN

der **Unje**
Zorgelozen

VERBREEK VERZAMEL VERTEL

IN DEZE GAZET

GEZOND ETEN IN EEN SNOEPWINKEL

Dirk Holemans over de noodzakelijke omslag naar een samenleving waar zorg voor elkaar en onze natuurlijke leefomgeving de nieuwe leidraad wordt

P.8

VRIJ OP 8 MEI

Een poëtisch verslag door Triene Nottebaere, Jérôme Duchateau, Marij Defieuw en Johan Mayeur

P.14

WAAROM GELE HESJES NIET MET EEN BAKFIETS RIJDEN

Adeline Otto over hoe klimaatbeleid de bestaande ongelijkheid nog dreigt te vergroten

P.20

De *Gazet* is een project van de Unie der Zorgelozen en verschijnt tweemaal per jaar. In De *Gazet* presenteren we het schrijvende en beeldende werk van onze deelnemers, de Zorgelozen, geven we een diepere inkijk in onze werking en ontsluiten we onze dramaturgie door het zorgeloze werk te verbinden met verwante stemmen uit het brede artistieke en maatschappelijke veld.

eindredactie Joon Bilcke
vormgeving Bruno Tytgat

Wil u op de hoogte blijven van onze activiteiten en projecten?
Mail (info@uniederzorgelozen.be), bel (056/220400), schrijf of kom gewoon even langs in de Pluimstraat 7 in Kortrijk.

WWW.UNIEDERZORGELOZEN.BE

EN VERDER

NE KERSENTUIN, EEN DOCU

In gesprek met Isa De Grood den Bob van den Bergh

P.4

WEG WILLEN/KUNNEN/MOETEN

Anja Spriet en de zoektocht naar een innerlijke kersentuin

P.5

ALSTUBLIEFT MEVROUW, GRAAG GEDAAN!

Voor Dominique Vergote kwam *Ne Kersentuin* plots erg dichtbij

P.6

ZINGEN IN DE KERSENTUIN

Marijke Dejaeghere gidst je door de soundtrack van de zomer

P.12

LANDLOPER

Poëzie van Linde Moreel

P.13

MEU LUGAR DA LIBERDADE

José Vandenbroucke over de zoektocht naar een plek van vrijheid

P.16

GEHOORZAAM NAAR DUURZAAM

Linda Dedeurwaerder en de mogelijkheid van een paradijs

P.19

IK ZAG HET

Linde Moreel over een intrigerende ontmoeting

P.23

NIET VERBAAL

Anja Brugghe over surfen op zee

P.23

M&M

Het verhaal van Michael en Manon, elk aan hun kant van het glas

P.24

BAKBEESTEN

Poëzie van José Vandenbroucke

P.25

TOERISTISCHE SCHOONHEID, TRAGEDIE IN DE COULISSEN

Frank Mulleman wrijft zijn ogen uit in Egypte

P.28

REGENBOOGCAFÉ

In gesprek met Eva Mertens en Nick Speybrouck

P.30

OP KOMST BIJ DE UNIE

P.31

BEELDEND WERK

Branko Vandenberghe P.11

Veronica Schmalz P.18

Stefanie Tanghe P.22

Giulietta Cortez P.27

NIET IEDERE SOEP MOET HEET GEDRONKEN WORDEN

Dag publiek,

Het klimaat van schok en schandaal baart me zorgen, de manier waarop er gesproken, gedebatteerd en getweet wordt. Hoe men voortdurend naar elkaar uithaalt, hoe men met slogans probeert het laken naar zich toe te halen. Iedereen populist? Iedereen mee op de kar van onbehagen en ongenoegen? Het beest doen bijten? Gaan we daar naartoe? Ik hoor en zie het met stijgende verbazing aan. Op die manier komt er zand in de machine. Vreet de stijgende ontevredenheid aan de tandwielen van de samenleving. De tijdbom tikt. Op veel verschillende domeinen. Veel zaken happen naar asem. Het klimaat kan niet op pauze. Politiek en media lijken wel een Siamese tweeling. Iedereen zit graag in de studio, of aan de micro. Allen staan graag in een krant of tijdschrift. Nu reeds zijn de verkiezingen begonnen. Wat op de plank ligt wordt niet meer uitgezweet. Klamme handen op de partijbureaus. Waar varen we naartoe? Een tsunami tegemoet? Wie peddelt, wie in de motorboot? Of kapseizen we allemaal?

Lieve vrienden,

Angst is een ziekte die in je hoofd kruipt, het tast je geweten aan, het ontnemt je gemoedsrust, het doet je hart krimpen. Dan wordt het gevaarlijk. Breekt het monster in de mens los. Dat moeten we ten alle prijzen vermijden. Ge kunt niet voor vrede pleiten met kruisraketten. Bommen ontploffen. Daarvoor zijn ze gemaakt. Zonder reddingsvest kunt ge niet gered worden in open zee. Fort Europa? Stilaan een feit. Hoe het echt moet? Ik weet het niet. Ik huiver. Ik schrijf. Soms een metafoor maar geen oplossing. Ik kan, net als jullie, uitgaan van het humanisme en pleiten voor een menswaardiger aanpak van dit probleem.

Beste kapiteins op onze democratische vloot. Waar willen jullie voor staan? Voor vooruitgang en behoud, voor hetgeen wat goed is en dat wat nog in wording is, voor oud en jong hier in de vrijplaats aan de Noordzee? Voor een sterke sociale zekerheid? Ik hoop dat en ik reken op jullie, want ik zou graag voorkomen dat het schip zinkt. Beter een schot voor de boeg dan een torpedo onder de waterlijn.

We moeten allemaal in de spiegel kijken. Ik hoop dat jullie daar een democraat zien, een empathische hoeder, een leider zonder streken, een politiek beest dat het bijten kan laten. Met de juiste kaarten kan je aan gelijk welke tafel zitten. Ge kunt altijd uw aas inzetten. Dat mag als je een visie hebt, als je de burgers de waarheid durft

zeggen. Ge zult zien, ze zullen volgen. Maar niet als elk gesprek of debat een steekspel wordt. Beste heren en dames, ge kunt niet kaarten met n'en tijger als uw hoofd al in zijn bek zit.

Beste publiek,

Ook theater is een onderhandeling, een compromis, een dialoog, met verbeelding als sine qua non. Zonder verbeelding geen boodschap, geen mooi gebaar, geen troostend woord op de schoot en in het hart van een publiek. In onze recente voorstelling *Ne Kersentuin* zaten al die ingrediënten vervat en haalde de liefde voor een gemeenschap het van woekerwinsten en verdriet. Het geloof in een new deal stond hoog op onze agenda en het hoofdpersonage was niet toevallig de dienaar die met ogen en oren de steun en toeverlaat was van iedereen, de trooster der verdrukten, de hoeder van de rede, de strooier met wijsheden. De onderste op de ladder die zorgde voor vrede, liefde en geluk. De kleine Firs als public servant, die niet wint in zijne portemonnee maar wel in waardigheid!

Dat is ons belangrijkste werk, de schouder zijn waar mensen die lijden kunnen op uithuilen, de maat waarop ze kunnen rekenen, de kameraad die durft terechtwijzen. In een spelend en creërend huis dat een ode veil heeft voor de kleine man, links, rechts en averechts, allemaal samen, zij aan zij, met oneindig veel spelplezier. Met zorg en oog voor elkaar.

Dierbare medestanders,

Laat de zomer het uitgelezen moment zijn om je horizons te verruimen, asem te vinden voor jezelf en je geliefden. Ga de zon tegemoet, lig aan het strand, beklim een heuvel, kijk naar het dal, geniet op een terras. Bezoek festivals en musea. Vergeet Bach niet, Mozart. Een tijd om te dromen. Te mijmeren. Ideeën te verzamelen. Voor na het verlof. Na de hangmat. De zoete rust. Ik wens het jullie allemaal toe.

Droom, en weet dat niet alles voor eeuwig is maar dat alles voor altijd kan zijn!

Geert Six

NE KERSENTUIN EEN DOCU

Ne Kersentuin is een bijzondere samenwerking tussen KSMG, een amateurgezelschap en de Unie, een sociaalartistieke compagnie. Over deze ontmoeting werken Isa De Grood en Bob van den Bergh op vraag van OPENDOEK aan een docu die we in het najaar verwachten.

Bob en Isa studeren volgend jaar af aan de filmopleiding van het KASK in Gent. Het voorbije jaar maakten ze al verschillende reportages voor DOEK, het televisiekanaal van OPENDOEK, over het werk van amateurtheatergroepen overal te lande. "Maar het is de eerste keer dat we zo lang en intensief een werkproces volgden, vaak meerdere keren per week", zegt Isa.

Wat was jullie uitgangspunt voor de docu over *Ne Kersentuin*?

Isa: "Het was duidelijk dat het project voor amateurgroepen die nieuwsgierig zouden zijn naar wat de samenwerking met een sociaal-artistieke groep kan betekenen, een 'good practice' wil zijn. Maar wat daar precies mee bedoeld werd was niet van in het begin helemaal duidelijk. Daar zijn we stilaan moeten achter komen."

Bob: "De boodschap was eerder 'jullie moeten er gewoon zijn en zien wat er gebeurt'. Daarop zijn we vertrokken vanuit de ontmoeting tussen de twee groepen en hoe die in beeld te brengen. Hoe doorwinterde spelers en mensen die normaal geen theater spelen elkaar vinden in een project, hoe die relaties doorheen het maakproces evolueren. Maar dat thema verdween geleidelijk naar de achtergrond, omdat de verschillen tussen de spelers niet zo groot waren. En in het café was er wel contact tussen de Zorgelozen die er over de vloer kwamen en de spelers, ze waren vaak bij elkaar maar er was niet echt een vermenging."

Isa: "Nu, als theatergroep ben je een soort bubbel met mekaar, een blok van mensen die intens iets met elkaar aan het doen zijn. Het was ook voor ons vaak moeilijk om daarin te komen."

Daarop hebben jullie een andere focus gezocht?

Isa: "Ja. De voorstellingen van amateurgroepen die we voor DOEK volgden waren vaak meer kluchten, luchtige verhalen. *Ne Kersentuin* is een heel ander soort voorstelling, een heel andere dramaturgie die in een amateurcontext niet zo veel voorkomt. Daarom wilden we dieper ingaan op wat de voorstelling wou zeggen over de maatschappij waarin we leven en wat dat betekende voor de karakters, de spelers."

Bob: "Een sleutelscène daarbij was voor ons die tussen Didier en Bruno over de noodzakelijke verandering die moet plaatsvinden. Veel meer dan een emotioneel conflict waar theater vaak op drijft, is dat een politiek conflict. We hebben getracht om de ontwikkeling van die scène te volgen doorheen het repetitieproces en ook hoe die scène de spelers misschien anders naar de samenleving doet kijken."

En?

Isa (lacht): "Ze zijn niet allemaal Extinction Rebellion geworden of in een tiny house gaan wonen."

Bob: "De meeste verhalen en documentaires draaien rond verandering. De persoon in het begin van de film is anders dan die op einde. Ook hier zou dat het makkelijk maken om het verhaal te vertellen, iemand die op het einde van het proces helemaal anders denkt dan in het begin. Maar ik vrees dat mensen niet zo snel veranderen. Wel denk ik dat de spelers zich meer bewust werden van de vraagstukken die de voorstelling opwerpt en de mogelijke oplossingen, zonder dat ze het daarom met alles eens zijn of dat hun mening verandert."

Isa: "De gesprekken met de spelers tijdens de koffiemomenten waren daar wel leerrijk in."

Bob: "Sommigen zegden 'dit ben ik niet die dit speel', of zagen een groter onderscheid tussen de inhoud van de voorstelling en hun eigen opinies. Of ze zeiden, 'ik vind dat wel belangrijk maar ik ben er niet echt mee bezig'. Bij anderen was dat helemaal anders. Op zich waren dat boeiende gesprekken, maar we denken ook dat de repetitietijd te beperkt was om die discussies volop te voeren."

interview Joon Bilcke

foto's Heroen Bollaert

WEG WILLEN/ KUNNEN/ MOETEN

De Kersentuin. Of weg willen en het nieuwe ontdekken zonder het oude te verliezen. Het oude gekende herwaarderen, beschermen, verdedigen. Al die vluchtelingen die vaak verplicht zijn te vluchten. Blijven is zeker sterven; vertrekken is hoop op leven. Een lastige, gevaarlijke, dure tocht van maanden, met het risico onderweg toch nog te sterven maar met de hoop op leven. Alleen een smartphone geeft richting, soms contact met thuis. Opnieuw starten in een vreemde omgeving. Blijven in een huis waar het niet goed is maar dat een dak boven je hoofd biedt. Dat gekend is. Of vertrekken en een onzekere toekomst kiezen? Je leven opnieuw starten. Mensen maken de hele dag door grote en kleine keuzes, nemen beslissingen en gaan verder. Vaak is dat goed, soms ook niet. Maar dat zijn de gevolgen en zo is het leven. Het zijn die grote beslissingen, die grote keuzes die het leven lastig en interessant maken. Maar die ook niet voor iedereen lukken. Sommige mensen kunnen geen keuze maken. Anderen kunnen kiezen tussen een witte of een bruine boterham en al de rest wordt voor hun beslist, naar welk tv-programma ze kijken – of niet, welk boek ze lezen – of niet, met wie ze mogen spreken – of niet... Mensen die ergens opgenomen zijn. Meestal niet uit vrije keuze. Ik durf te denken dat zij hun kersentuin kwijt zijn, ik durf te hopen dat zij overtuigd zijn dat ze hun kersentuin terugvinden. Ik heb altijd veel gereisd. De wereld rond. Mensen leren kennen, mooie dingen beleefd. Andere kersentuinen gezien. Ik droeg mijn kersentuin mee en het leven was goed. Ik heb gekozen om mijn huis te verlaten, mijn kersentuin raakte besmet. Het deed veel pijn en het was zeker geen gemakkelijke keuze. Waar ik terecht kwam, was geen kersentuin en moest ik noodgedwongen weer vertrekken. Dat was praktisch lastig maar het moest. Waar ik nu woon, heb ik mijn kersentuin gevonden. Het is een goed huis, fantastische burens. Mijn innerlijke kersentuin kan weer bloeien. Nog voorzichtigjes, blaadje per blaadje, bloem per bloem. Maar er is de belofte van kersen!

Anja Spriet

REISVOORSTELLINGEN NE KERSENTUIN

IN ROESELARE-BEVEREN

vrijdag 13, zaterdag 14, woensdag 18, vrijdag 20 en zaterdag 21 oktober om 20u in het Parochiaal Centrum, Izegemseardeweg 26 info en reservaties via info@ksmgvzw.be of 051/22 28 43 www.ksmgvzw.be

IN BRUGGE

Ne Kersentuin is de openingsvoorstelling van het Landjuweelfestival van OPENDOEK op vrijdag 27 oktober om 20u in de Magdalenaal, Magdalenastraat 27. Die dag vindt ook een studiedag plaats over de do's en don'ts bij bruggen die kunnen worden gebouwd en spelers die kunnen doorstromen tussen gezelschappen in de vrije tijd en sociaalartistieke werkingen. www.opendoek.be

ALSTUBLIEFT MEVROUW, GRAAG GEDAAN!

Bij de voorstelling *Ne Kersentuin* werd mijn aandacht in het bijzonder getrokken door Firs en Els, de butler en de meid, die als een rode draad doorheen het verhaal ten tonele verschijnen en nu en dan voor een luchtige of gevoelige noot zorgen of er ten gepaste tijde een weldoordachte overschouwing tussengooien. De twee personages fascineerden mij, zeer zeker door hun spel, maar evengoed door de karakters die ze neerzetten. De rustigheid enerzijds, de vrolijkheid anderzijds, de loyaliteit en de spontaneïteit, hun beider bekommernis. Intussen merk je als publiek hoe hun kwetsbaarheden er her en der doorheen schemeren, weliswaar zonder er al te veel ruchtbaarheid aan te geven. Moeilijkheden worden in stilte gedragen. Terwijl staan ze als vanzelfsprekend paraat voor de familie.

Ver van mijn bed

Ach, theater, een ver-van-mijn-bed-show? Helemaal niet... want de week erna kwam ik oog in oog te staan met het personage van Els, dat zowaar mijn eigenste leefwereld binnenwandelde. Ja, echt!

Wij horen bij die mensen die zich wekelijks een huishoudhulp kunnen permitteren. Op donderdagvoormiddag komt Dolores, want zo heet ze, bij ons over de vloer om huishoudelijke karweien te vervullen. Die dag realiseerde ik mij voor het eerst de gelijkenis tussen het verhaal van *Ne Kersentuin* en mijn eigen situatie.

Dolores is, net als Els, een enthousiaste vrouw, een veertiger. Iedere donderdag even voor half negen hoor ik een sleutel in het

slot draaien, de voordeur die opengaat en Dolores die binnenstapt. Vervolgens gluurt ze de woonkamer in en roept vrolijk 'Dag mevrouw!'. (Ondanks de herhaalde pogingen om haar mijn naam te laten zeggen, weigert ze pertinent. Ze blijft liever 'mevrouw' zeggen. Intussen ben ik het zo gewoon.) Haar vrolijke groet tovert bij mij spontaan een glimlach op de mond. Meteen daarna trekt ze haar jas uit, knoopt haar werkschoenen aan en komt gezwind naar mij toe met de steevaste vraag: 'Hoe is 't mevrouw? Alles goed? Hoe ziet jouw dag eruit, en hoe was de week? Waar is uw man?' Daarna volgt het relaas van haar ochtendtrip op weg naar ons. Meestal vond ze het koud onderweg. Of ze koffie of iets anders drinkt, vraag ik intussen niet meer. Het is duidelijk dat ze 's morgens niets wil. Ze zorgt liever voor haar eigen drank. 'Nee mevrouw, ik heb alles bij me!'

Terwijl we praten begint ze op te ruimen, ze is een bezige bij. Intussen kabbelt onze babbel gezellig verder. Ik word er vrolijk van. De anekdotes van de vorige week, de eventuele zorgen, wat liep er moeilijk, wat was er op het nieuws (reken daarbij zeker de voetbal, want daarvan is ze een grote fan) - wat zich maar aandient. Hierbij maken we gebruik van een eigen taaltje, een Nederlands dialect gecombineerd met Engels. Een onder-ons-taaltje, soms grappig, soms een zoeken hoe het uit te leggen. Maar we begrijpen elkaar. Dolores brengt, net als Els, het zonnetje in ons huis. En ook de oprechte bekommernis en de zorg herken ik. 'Mevrouw, ik ga vandaag de ramen poetsen in je slaapkamer, want langs buiten zijn ze heel vuil', of 'Vandaag neem ik de badkamerkastjes eens grondig mee, dat is al lang niet meer gebeurd'. 'Mevrouw, ik heb je slaapkamertapijtjes aan de wasmachine gelegd want ze moeten eens gewassen worden', enz. Altijd heeft ze in haar hoofd een programma waaraan ze extra aandacht wil besteden. En haar betrokkenheid betreft niet alleen het materiële. Door de jaren heen kwam ook onze gezondheid en het welzijn op ons werk ter sprake. Onze mannen blijken eveneens een vruchtbare bron voor interessante gespreksstof. Vrouwen onder elkaar. En steeds weer die deugddoende opgewektheid en zorg die ze daarbij uitstraalt.

Over rozen

Hoe doet ze het? Dag in, dag uit, met de glimlach, dienstbaar blijven. Zelfs als het eens minder gaat. En zo'n dagen zijn er uiteraard ook. Want aangezien we elkaar al een tijdje kennen, vernam ik intussen dat haar leven, ondanks de vrolijkheid, niet altijd over rozen liep. Net als Firs die als wees opgroeide en daardoor zijn toekomstmogelijkheden beperkt zag, had ook Dolores een moeilijke start. Door omstandigheden en onder druk van haar familie verliet ze als jong meisje haar gezin, huis en land op zoek naar een beter leven. Voor zichzelf, voor de familie. Onderweg was er geen stabiliteit, geen zekerheid, geen zorg. Ze moest het alleen zien te beredderen. Zwervend door verschillende landen maakte ze ongetwijfeld veel mee, alhoewel ze daar liefst discreet over blijft.

In haar verhalen sijpelt vaak het verlangen naar haar land, haar familie, naar een rustiger wereld door. Met meer natuur ook, want daar praat ze met glinsterende ogen over. Het lijkt alsof Dolores haar eigen kersentuin heeft achtergelaten. Eentje met

planten, kruiden en fruit, die ze met liefde onderhield en waar ze met heimwee aan terugdenkt. Dat hoor en zie ik in de gretigheid waarmee ze onze tuin observeert, wanneer ze mij wijst op de wonderen die zich daar tonen. Wanneer ze mij attent maakt op de prille bloei van de perenboom of zich zorgen maakt om een treurende struik. Hoe ze mij enthousiast adviseert hoe groenten te kweken of ziektes te voorkomen. 'In mijn land doen we dat zo!' zegt ze dan niet zonder enige fierheid in haar stem.

Evengoed ben ik Claudine, de vrouw des huizes uit het stuk. Diegene die het zich kan permitteren om zich te laten dienen.

Intussen heeft ze hier een relatief vaste plek gevonden waar ze kan thuishoeren. Een partner, een huis, een vriendenkring. Daar lijkt ze tevreden mee, alhoewel het een grote stap was en niet zonder risico. Soms hoor ik onzekerheid tussen de lijnen van haar verhaal. Ze is zich er terdege van bewust dat ze een buitenlandse blijft, niet van hier. Wat als het op een scheiding zou uitlopen? Wat als ze haar werk kwijtraakt, door wie wordt ze dan opgevangen, kan ze dan verder? Krijgt ze dan evenveel kansen als een Belgische? Bezit ze evenveel rechten? Wat met haar paspoort, is dat voldoende? Hoe kan ze zorgen dat, wanneer ze weer alleen zou komen te staan, ze toch niet weer alles kwijt raakt? Het blijft voor haar een bekommernis. Komt ze met dit huidig loon rond? Kan ze het allemaal aan? Het kluwen van de administratieve Belgische rompslomp maakt haar blijvend afhankelijk van haar man, van haar werkgever. Zal ze bij problemen eerlijk ingelicht worden? Liggen er dan, net als in *Ne Kersentuin* geen charlatans op de loer die van haar willen profiteren? Bij haar familie kan ze niet terecht, integendeel, ze rekenen op haar. Gelukkig zijn er de vrienden die wel eens gelijkaardige situaties meemaakten en waar ze in nood naartoe kan.

Verlangen

Regelmatig uit ze het verlangen dat ze graag eens naar haar familie terug wil. Maar dat lijkt er maar niet van te komen. Er is de spanning tussen 'ik moet blijven sparen voor ons huis, ik moet die enige vastheid blijven behouden' en anderzijds wil ze, o zo

graag, eens naar haar moeder en zus terug. Ze is blij als ze wat extra geld ontvangt. Dat legt ze opzij, voor zichzelf of om op te sturen naar haar familie. Liefst zonder dat haar man het weet, want daar schaamt ze zich voor en dan hoeft ze zich ook niet te verantwoorden. Eigenlijk blijft ze afhankelijk van de goodwill van veel mensen en dat beseft ze ook. Dat maakt haar blijvend kwetsbaar. Ook al loopt ze ondertussen goedlachs en optimistisch rond. Net als Firs, of Els.

Bovendien ben ik in mijn dagelijks leven niet alleen de observator van Dolores, of Firs en Els, maar evengoed ben ik Claudine, de vrouw des huizes uit het stuk. Diegene die het zich kan permitteren om zich te laten dienen en die vrijuit keuzes kan maken vanuit een zekere welstand en veiligheid. Terwijl Dolores het, net zoals Els en Firs, met veel minder moet doen, zowel op materieel vlak als wat betreft andere vrijheden. Kunnen studeren, een vrije mening kunnen uiten, goede gezondheidszorg genieten, ik ben - om het op zijn Vlaams te zeggen - 'met mijn gat in de boter gevallen'. Hoe bewust ben ik mij daarvan? Hoe ga ik daarmee om? Hoe belangrijk vind ik het dat ook anderen die mogelijkheden krijgen? Hoeveel heb ik er voor over? Hoeveel hebben wij er voor over als maatschappij?

Er lijkt doorheen de tijd niet zoveel veranderd. Toen in 1904 het toneelstuk in Moskou in première ging was het gezin van Tsjechov zelf het slachtoffer geweest van een charlatan die misbruik maakte van hun kwetsbare situatie en dit heeft de schrijver zijn leven lang parten gespeeld. Zou het nu anders zijn?

Daardoor wordt het beeld van Dolores, Firs en Els nog complexer. Niet meer alleen op zichzelf staand, maar als getrouwe bedienden, poetsvulpen, au-pairs worden ze ineens ook diegenen die onze zorg nodig hebben én ons engagement. Doe ik dat wel genoeg? Toon ik genoeg mijn dankbaarheid voor hun inzet en bekommernis, ben ik respectvol genoeg als ze hun moeilijkheden of verlangens uiten? Luister ik echt? En help ik mee om iets aan de situatie te veranderen? Hoeveel heb ik ervoor over? Of ben ik diegene die het vooral zelf probeert goed te hebben?

Theater, een-ver-van-mijn-bed-show? Ik dacht het niet.

Dominique Vergote

GEZOND ETEN IN EEN SNOEPWINKEL

In onze voorstelling *Ne Kersentuin* trachten we een lans te breken voor een samenleving waar zorg voor elkaar en onze natuurlijke leefomgeving de nieuwe leidraad wordt. Buiten de muren van het theater is het precies dat ideaal waar Dirk Holemans zich al een leven lang voor inzet.

Holemans doorzwoom al vele wateren, maar het sociaalecologische tijdschrift Oikos en de gelijknamige denktank zijn zowel zijn geesteskinders als de rode draad in zijn doen en laten.

Holemans: “Onze analyse is dat we met een economie zitten die mens en planeet uitbuit. Er wordt voor een kleine groep waarde gecreëerd ten koste van andere groepen, zowel hier als in het Globale Zuiden, én ten koste van de natuur, die het fundament is onder ons leven. Met Oikos gaan we op zoek naar mensen en ideeën voor een positief alternatief. De eerste die we ooit uitnodigden was Tim Jackson. Hij is de auteur van het boek *Welvaart zonder groei*, een zoektocht naar een goed leven voor alle mensen binnen de planetaire grenzen. Wat toen in 2010 nog iets leek voor de verre toekomst, is momenteel actueler dan ooit. De klimaatontwrichting laat zich dagelijks wel ergens voelen en treft de meest kwetsbaren, hier en elders.”

Is een verschil met toen ook dat niemand dit nog in twijfel trekt?

“Alle wetenschappelijke rapporten hebben geen enkele terughoudendheid meer: de komende jaren moeten er ‘transformatieve’ veranderingen gebeuren. Dat zijn veranderingen die veel verder gaan dan de huidige economie wat vergroenen, zoals we nu doen. Ik zou wensen dat deze consensus ook al is aanvaard in het publieke debat en de politiek. Maar als je onze premier hoort zeggen dat we wel klimaatbeleid gaan voeren maar dat we voor het natuurbeschermbesleid op de pauzeknop moeten duwen, dan besef je dat hij er niets van begrepen heeft. Want de helft van de uitstoot van CO2 wordt terug opgenomen door de natuur, door zeeën en bossen. Als we die verder beschadigen, kunnen we ook geen klimaatbeleid meer voeren.”

Wetenschappers spreken van ‘klimaatvertragers’. Ze ontkennen de klimaatontwrichting niet meer, maar zoeken hun heil bij technologische oplossingen ver in de toekomst die vaak alleen op papier bestaan, zoals ‘een nieuwe generatie kernreactoren’. Ze doen dat omdat ze zo vandaag geen moeilijke beslissingen moeten nemen. Een plan maken tegen 2050 is makkelijk hé, iedereen zal erover eens zijn. Doelstellingen voor 2030, dat is al veel moeilijker. En nú de maatregelen nemen die ons op het pad zetten richting die doelstellingen, dat lijkt al helemaal onmogelijk in het huidige maatschappelijk debat. Van alle doelstellingen die op de mondiale biodiversiteitstop van tien jaar geleden zijn vastgelegd, is er geen enkele gehaald. Geen enkele. En sinds het eerste klimaatakkoord van Kyoto in 1990 is de uitstoot elk jaar gestegen. We stoten jaarlijks 60% meer broeikasgassen uit dan toen. Dat is de harde conclusie.”

Je vraagt je af waar de voorbije vijftig jaar, sinds het ophelmakende rapport *Grenzen aan de groei* van de Club van Rome uit 1972, aan verloren zijn gegaan?

“De jaren 1970 waren jaren van bewustwording, van de oprichting van actiecomités en de opkomst van de milieubeweging. In de jaren 1980 zag je de verdere groei van het milieubewustzijn. De ergste vervuiling wordt aangepakt, er komt in vele landen milieuwetgeving en het concept ‘duurzame ontwikkeling’ vindt ingang. Dat waren allemaal positieve evoluties. Voor mij zijn er twee zaken die ervoor hebben gezorgd dat die zich niet hebben doorgezet. Eerst was er de opkomst van neoliberale denken in de jaren '80. Tot dan was de consensus dat de overheid de economie moet aansturen en dat publieke diensten centraal moeten staan. Daarop was de welvaartsstaat gebouwd. Maar ineens werd de overheid het probleem en zou de markt de maatschappelijke uitdagingen oplossen. Langzaam sijpelden dat denken ook de milieudiscussie binnen. Zo gingen we de uitstoot van broeikasgassen niet langer regelen via wetgeving maar via een marktsysteem, het Europees Emissiehandelssysteem, waar het recht om uit te stoten wordt verhandeld. Wie veel geld heeft kan uitstootrechten opkopen en zo verder uitstoten. Het is het principe van de vervuiler die betaalt, maar in de neoliberale versie: de betaler mag vervuilen. Daarnaast heeft 9/11 de focus verlegd van zorg voor ecologie naar wereldwijde veiligheid en geopolitieke militarisering. Terrorisme was de nieuwe nummer één die moest bestreden worden, de rest werd bijzaak, zoals Naomi Klein heel goed heeft beschreven. Sindsdien is ook het mooie idee van duurzame ontwikkeling teruggebracht tot het ‘groene groeidenken’. Groene groeidenkers zeggen, je kan blijven groeien en toch je impact op de planeet verminderen. Door bijvoorbeeld met minder energie elektrische auto's te maken die zelf ook niets meer uitstoten.”

Dat moet gebeuren toch?

“Dat lijkt logisch. Maar dat werkt niet in een kapitalistische economie. Want als je minder energie nodig hebt om auto's te maken, wordt die auto goedkoper. Dus ga je er meer van kunnen verkopen, dus ga je er meer van willen produceren. Wat je aan de ene kant wint, ben je aan de andere kant weer kwijt. Dat is wat William Jevons in 1865 al heeft beschreven als het ‘rebound-effect’, het boomerang-effect. Bovendien heb je gigantisch veel grondstoffen nodig om al die auto's en batterijen te maken. Door die op te delven vernietigen we cruciale ecosystemen. Mochten we alle auto's die er nu rijden vervangen door elektrische auto's, dan vervangen we de klimaatontwrichting door een biodiversiteitscatastrofe. Dat wil niet zeggen dat we geen elektrische auto's moeten produceren, of huizen isoleren. Maar we moeten beseffen dat het er niet toe zal leiden dat de globale impact voldoende vermindert. Blijven denken in termen van groei is een heilloos pad.”

Is het alternatief dan geen of minder groei? Of ‘degrowth’ zoals dat nu heet?

“Ik spreek liever van om-groei. Laat ons spreken over ‘sufficiëntie’ in plaats van ‘efficiëntie’. Van het Franse ‘ça suffit’; ‘het is genoeg’, ‘dat volstaat’. We moeten naar de basisvraag: wat hebben we echt nodig? Mensen moeten op hun werk geraken, ze moeten vrienden kunnen zien. Ze hebben dus mobiliteit nodig, wat iets anders is dan elk een auto. Waarom zou een autobedrijf zich niet kunnen heruitvinden en mobiliteit aanbieden in plaats van auto's, waarbij het samen met steden en dorpen op het platteland deelsystemen opzet? Denk aan de gereedschapsbibliotheken die je al op veel plekken vindt en waar mensen zoals in een boekenbibliothek gereedschap kunnen ontlend. Bijna iedereen heeft wel aangekocht gereedschap dat ze maar een keer per jaar gebruiken. Dat is niet alleen dwaas, maar ook weggesmeten geld. Samenlevingsopbouw West-Vlaanderen heeft een heel mooi project, *Papillon*. Samen met producent Bosch worden heel energiezuinige wasmachines verhuurd aan mensen met een laag inkomen. Want mensen moeten hun kleren kunnen wassen, maar daarom hoeft niet iedereen zich een dure wasmachine

We moeten naar de basisvraag: wat hebben we echt nodig?

aan te schaffen. De fabrikant blijft eigenaar, staat in voor het onderhoud en geeft de garantie dat alles tien jaar meegaat. Zo combineer je ecologische en sociale doelstellingen. Dat zijn de projecten die we nodig hebben, en die we moeten opschalen. Want als je zelf minder spullen moet kopen dan heb je minder geld nodig. Dan kunnen we de werkweek inkorten en het werk herverdelen. En als we massaal huizen isoleren betekent dat een gigantische jobcreatie, ook voor technisch geschoolden. Dan krijg je toch een heel positief verhaal? Maar daarvoor hebben we nood aan moedige politici die duurzame levensstijlen mogelijk maken, samen met het middenveld. De kernboodschap is dat een beleid van omgroei vooral de levenskwaliteit van mensen die het nu moeilijk hebben, zal verbeteren. Beter openbaar vervoer komt bijvoorbeeld vooral mensen ten goede die zich geen auto kunnen permitteren. Dat moeten we veel beter in de verf zetten en uitdragen.”

Naast de overheid en de markt spelen ook wij burgers een grote rol in het transitieverhaal?

“Zeker. We vergeten dikwijls dat er naast de staat en de markt een derde manier is om zaken te organiseren in de samenleving:

burgers die gemeenschappelijk dingen doen. We noemen dat ‘commons’. Het is misschien wel de oudste manier waarop mensen zich organiseren en evengoed een vorm van delen. Zo heb je in Zwitserland al eeuwenlang gemeenschappelijke zomerweiden in de Alpen. De regel is dat boeren er alleen maar koeien mogen laten grazen die ze in de winter in hun stal hebben. Zo verhinderen ze dat boeren in de lente veel koeien kopen, ze zich dik laten eten om ze in de herfst te slachten. Het is een mooi voorbeeld van hoe een gemeenschap afspraken maakt om samen zorg te dragen voor een gemeenschappelijk goed. Een mooi voorbeeld van een ‘common’ bij ons is Ecopower, een van onze bekendste energieburgercoöperaties. Die produceert de energie die ze verkoopt grotendeels zelf. Daardoor kan ze een stabiele prijs garanderen. Haar verbruikers betaalden in 2022 550 euro minder voor hun energie dan de gemiddelde Belg en de stroom is gegarandeerd groen. Bovendien informeert Ecopower haar coöperanten actief om zo zuinig mogelijk te zijn, wat ook gebeurt: ze verbruiken de helft zoveel energie als de gemiddelde Belg. Zo voorkomen ze het rebound-effect waarover we spraken. Ze kunnen dat doen omdat ze niet moeten groeien en geen rekenschap moeten afleggen aan investeerders op de beurs. Ethische coöperaties als deze kunnen een belangrijke rol spelen in de transitie die nodig is.”

Hoe overtuigen we mensen om massaal in zo'n deelsysteem te stappen?

“De realiteit is helaas dat onze samenleving vooral onduurzaam gedrag stimuleert. Ik zag deze week in het centraal station van Brussel reclame voor een auto. In de krant zie ik reclame voor vliegvakanties. Op straat een bord dat een smartphone aanbiedt voor 1 euro. Met een boutade zeg ik, je kan niet gezond eten in een snoepwinkel. Het heeft totaal geen zin om het probleem te individualiseren. We moeten massief investeren in het opbouwen van die alternatieve, collectieve structuren. Bijvoorbeeld. Huizen isoleren wijk per wijk, straat per straat. Laat ons die projecten ook aanpakken als projecten van sociale samenhang. Want samen dingen doen zorgt voor een warme samenleving die ik met een Franse term ‘convivialité’ zou noemen, ‘het plezier van goed samenleven’. Samen een toekomst opbouwen kan een mooie invulling zijn voor de leegte die de vroegere zingevende kaders zoals religie of oude familiestructuren hebben achtergelaten.”

Het grote knelpunt om de omslag te maken is ons gebrek aan verbeelding zegt u.

“In zijn boek *Te groot om ons voor te stellen* schrijft Amitav Ghosh dat we niet in staat zijn ons te verbeelden hoe slecht de dingen gaan worden – een waterbom op Antwerpen, dat gaat niet gebeuren, dat is alleen in Pakistan. Terwijl het zich gewoon morgen kan voordoen. Maar ook dat we ons geen samenleving kunnen voorstellen waarin we een beter leven hebben binnen de grenzen van de planeet. De klimaatcrisis is daarom ook een crisis van de verbeelding.”

Waarom kunnen we dat niet?

“Ghosh analyseerde de grote romans uit onze West-Europese samenleving. Hij kwam tot de vaststelling dat het meestal persoonlijke ontwikkelingsromans zijn die draaien om een paar mensen die dingen meemaken en waarbij de omgeving en de natuur maar de achtergrond zijn. Dat is het wereldbeeld van de moderne mens: de natuur is maar decor, en met een decor kan je doen wat je wil – zoals in het theater. Ghosh geeft het voorbeeld van de havens die tot in de 17de eeuw nooit aan de zee lagen. Mensen wisten immers dat je de zee niet kan temmen. Met het ontstaan van het Britse Imperium in een zich ontwikkelend kapitalisme vond men het efficiënter om havens aan de zee te hebben. Wel, het zijn net die grote zeehavens die nu het meest bedreigd worden door de stijging van de zeespiegel. De les is dat je de natuur niet kan controleren. Ze is niet puur decor. Ze is een actieve actor en niet de achtergrond van ons menselijk theater.”

Dat wij onszelf niet meer kunnen inbeelden als een deel van de natuur speelt ons parten om tot oplossingen te komen voor het klimaatprobleem?

“Dat is de kern. Wij zijn deel van de natuur, wie de natuur beschadigt, beschadigt de mens. Dat is de omslag in ons denken die we moeten maken. Ik noem dat verlichting 2.0 – een humanisme dat de mens denkt in zijn relatie tot de andere levensvormen met wie hij leeft. Kunst en cultuur kunnen ons helpen met nieuwe vormen van verbeelding die de mens tonen als onderdeel van die levende natuur.”

Is de Europese natuurherstelwet en bij uitbreiding de Green Deal een stap in de goede richting?

“De Green Deal duwt Europa in de richting van een meer ecologische economie. Maar eigenlijk heb je een radicale versie van de Green Deal nodig.”

Daar is er geen meerderheid voor, terwijl jullie veel belang hechten aan een democratisch draagvlak voor klimaatbeleid.

“Op elk onderdeel van de Green Deal is er wel weerstand. Sommige politieke partijen verdedigen vooral de belangen van bepaalde industriële sectoren zoals de agrobusiness, multinationale bedrijven besteden gigantische veel geld om te lobbyen. Maar ik ben ervan overtuigd dat we naar een rijker leven kunnen gaan als we met zijn allen het gesprek aangaan over wat dat is. Als je aan mensen vraagt welke zaken zin geven aan hun leven, wordt de top vijf niet gekozen uit wat de reclame aanbiedt. Telkens blijkt dat minder werken en meer voor je naasten zorgen daar wél bij zijn.”

Denkt u dat er op een moment een meerderheid zal kiezen voor de verandering die nodig is?

“Ik weet het niet. Democratie heeft geen garanties. Maar als de sociale en ecologische beweging erin slaagt zich te verbinden met elkaar en met nieuwe emancipatorische bewegingen als Black Lives Matter, kan er terug een sterke veranderingskracht ontstaan. Die dwong in de vorige eeuw de sociale welvaartsstaat af, nu moeten we vechten voor een ecologische welzijnssamenleving.”

Staat de noodzakelijke verandering niet op gespannen voet met de democratie? De tijd dringt.

“Ik snap het dilemma. Maar voor mij is de kern van het ecologisch denken de zoektocht naar het goede leven, en daar hoort leven in een democratie bij. De dictaturen die ik ken doen het trouwens niet beter op klimaatvlak.”

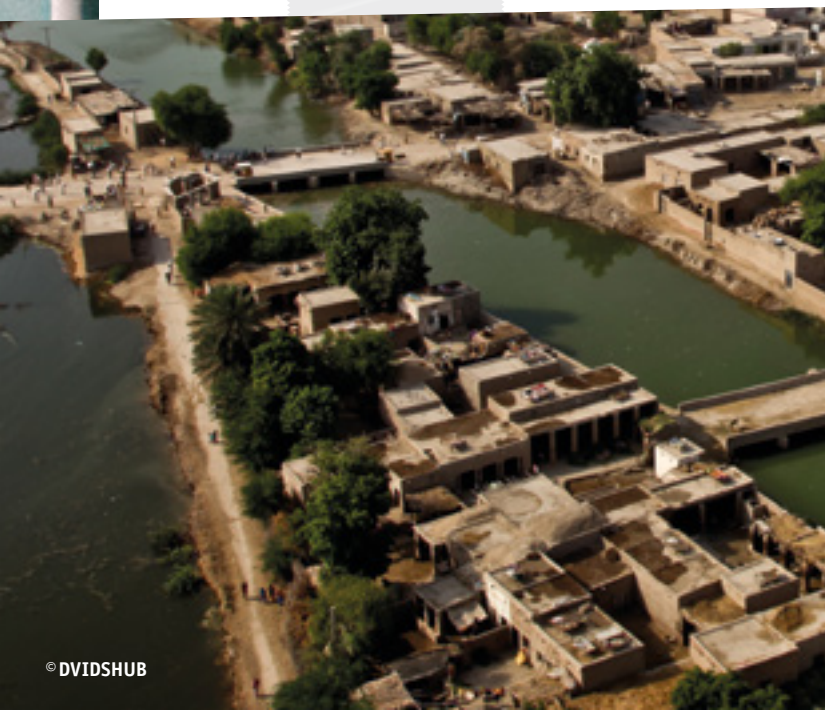
U heeft nog hoop?

“Het meest eerlijke beeld is dat we langzaam de ravijn inschuiven. Maar laat ons ons proberen vast te houden aan alles wat we kunnen, om daarna weer naar boven te kruipen. Als thema voor het jaarlijks evenement *Ecopolis* dat we mee organiseren, kozen we voor ‘Hoop is actie’. Want het is moeilijk om gewoon hoopvol te zijn als je huis in brand staat. Je kan alleen hoopvol zijn als je ook volle bak dingen doet.”

Ecopolis vindt plaats op 30 september in Kortrijk. Op 25 augustus opent in de Rijkswachtstraat de gloednieuwe Deelfabriek van de stad.

www.oikos.be
interview Joon Bilcke

beeldend werk: Branko Vandenberghe

ZINGEN IN DE KERSENTUIN

Meer zangers dan je vermoedt hebben in hun repertoire ook een lied gemaakt over hun 'kersentuin' want nee, niet alle liedjes gaan over love en liefdesverdriet! Rock & roll, funk, kleinkunst, chanson, country, rap... in elk muziekgenre vindt het thema zijn plek. Want iedereen heeft zo zijn eigen redenen om net diè plek te verkiezen en er thuis te komen - of om ernaar terug te keren. Of om er in bewuste keuze en volle overtuiging net van wèg te trekken om er nooit meer terug te keren. Of om er in elk geval toch een lied over te maken en te delen met het publiek. Waarvoor dank, uiteraard!

De streek van geboorte en afkomst

Iedereen die hier rondloopt is ooit ter wereld gekomen op een bepaalde plek. En daar krijg je dan meteen een deel van je 'identiteit' mee opgeplakt. Het bepaalt mee wat of wie je zal worden. Noord of zuid, blank of gekleurd, rijk of arm, ... met een beetje talent en geluk kan je over die plek een liedje maken. Jacques Brel, Will Tura, Raymond van het Groenewoud, allemaal zongen ze zorgeloos over Vlaanderen. Ja zelfs ene Jo Erens (Google **Limburg allein!**) en Wannes Cappelle (**Ier bie oes**) bezongen in eigen streektaal de liefde voor de regio waar ze vandaan komen. Terwijl het voor Bruce Springsteen in zijn **My hometown** (uit *Born in the USA*, 1984) een heel gevoelig onderwerp is. Hij bezingt de stad waar hij opgroeide aan de hand van verschillende fases in zijn leven. Beluister het nummer maar eens met de tekst bij de hand. Mooier kan het niet worden - het lied althans, want met zijn stad zelf gaat het niet zo goed: racisme, werkloosheid, een stad die leegloopt... vol nostalgie in melodie en tekst maakt hij uiteindelijk een keuze. Eén van de mooiste liedjes die er zijn...

Voor een meer cynische versie over 'de plek' moeten we uiteraard bij Good Old Boy (uit 1975) Randy Newman zijn. In zijn **Birmingham** druipt het cynisme en de onmacht om daar weg te komen er met

grote druppels van. Zijn vader is daar gestorven, hij heeft er zijn huis met drie kamers, zijn vrouw, zijn werk in de fabriek en zijn grote zwarte hond Dan. En het is allemaal okee voor hem, hij is er tevreden. Klinkt mooi, niet? Behalve dat de naam van zijn vrouw niet wordt uitgesproken zoals het geschreven is, en zijn hond blijkt de gemeenste hond van heel Alabama te zijn ("Get them, Dan!")... en toch is er nergens elders een plek als Birmingham. Op Youtube is een versie te vinden met beelden van deze plek, in zwartwit gefilmd, uiteraard.

De plek die mensen verbindt

Zoals er in de jaren '60 van de vorige eeuw een massale aantrekkingskracht was om met de rugzak naar Nepal, Tibet of toch tenminste oostwaarts te trekken, op zoek naar het Nirwana of het Hoogste Geluk, al dan niet geleid hetzij misleid door een goeroe met een lang gewaad en kralen om de nek, verhuld in wierook of patchoeli of met de geur van jointjes in de lucht... zo waren er ook westwaarts magische plekken waar je naartoe werd gezogen - tenminste, als je in het juiste decennium werd geboren. Zo verheerlijkt Scott McKenzie in **San Francisco** voor eeuwig de flowerpowerperiode, met bloemen in het haar en mensen vol goede bedoelingen en peace in mind. Ook de Mama's and the Papa's bezingen in **California Dreamin'** die zonnige warme plek aan de westkust. En met **Woodstock** deed ook Joni Mitchell haar blijvende bijdrage over dat fameuze vierdaagse festival op die weide in dat plekje. Een kersentuin van jewelste met love, peace en understanding, jawel. Een periode in de tijd die betogingen en de roep naar Vrede en Stop de Vietnamoorlog hun plek gaf. Massaal. Overrompend. Verbonden. Maar die periode bleef niet duren...

Onderweg zijn en het verlangen naar huis

Door de eeuwen heen is de mens heel mobiel (vergeten we even de dagelijkse files) geworden en niet meer honkvast aan één plek gebonden. Er zijn dan ook ontelbaar veel liedjes over 'onderweg zijn naar' - met alle mogelijke vervoersmiddelen (ja, zelfs *fly me to the moon*). Zo bezingt John Denver in **Take me home country roads** (1971) zijn liefde voor en dat verlangen om naar zijn kersentuin te kunnen gaan. Wat hij evenwel verwoordt in **Leaving on a jet plane** (1973) gaat dan weer over het tegen zijn wil in moeten vertrekken, moeten weggaan van de plek waar hij zich goed en bemind voelt.

Wat Simon & Garfunkel neerzetten in **Homeward Bound** drukt ook op hun manier het verlangen uit om naar huis te willen gaan - maar het niet kunnen, omdat ze elders hun liedjes moeten brengen. De weergave van hun concert in Central Park New York (1981) heeft dan ook diepere betekenis want NY was hun woonplaats in die tijd.

Waarom weggaan en niet meer terugkeren

Weggaan, alle ellende achterlaten om ergens elders opnieuw te beginnen. Een thema dat ook bij Talking Heads wordt aangesneden in hun **Burning down the house** (1983 - uit *Speaking in Tongues*). Dit funky lied gaat niet over hoe zalig het wel kan zijn om ergens thuis te komen, nee, integendeel! Hier wil David Byrne het hele boeltje in de fik steken 'fighting fire with fire - hou vol, wacht tot de party over is, we gaan slecht weer tegemoet - hier is je ticket, pak je spullen en spring overboord - alles zit aan mekaar vast - ik weet niet wat je verwacht met naar tv te staren'... het klinkt fijn maar de tekst liegt er niet om. Op hun schijf *In a bar under the sea* zingt onze eigenste Belgische dEUS in **Disappointment in the sun** over het waarom hij daar wil zijn, in een bar onder de zee... een beetje een 'donker' lied, maar in de lijn 'Under the sea, down here with me I find I'm not the only one' beseft hij dat hij niet de enige is op die plek. Een verbondenheid waarbij gelijkgezinden elkaar vinden, zoals hierboven bij Talking Heads.

Het meest voor zich sprekend is tot slot misschien wel hun **Road to nowhere** (1985 - *Little Creatures*). Zijn we momenteel immers niet met zijn allen op weg naar nergens? Rijden we ons al niet decennialang in de vernieling? Zeker voor wat de klimaatwijziging betreft is er stilaan geen ontkennen meer aan, toch? Al doen ze in hun lied een oproep om samen te gaan - zo blijven we dan toch in de miserie verbonden met elkaar. Zo iets als 'wij zijn samen onderweg, Halleluja'.

Zijn we momenteel immers niet met zijn allen op weg naar nergens? Rijden we ons al niet decennialang in de vernieling?

Je vindt ongetwijfeld zelf ook nog ontelbare titels met dit onderwerp. Ga voor de lol gewoon even het repertoire na van je favoriete band of artiest... Of mocht het weer een snikhete zomer worden, met van die hondsdagen waarin het te warm is om ook maar een stap te verzetten of iets uit te voeren, installeer je dan in de koelte van je huis, met je laptop, tablet of smartfoon, scan de QR code hiernaast of zoek op Spotify de afspeellijst *Zingen in de kersentuin*, en luister (en kijk... sommige beelden en clips bij de liedjes zijn ook op het net te vinden, het zijn pareltjes). Enjoy, goeie reis en zing gerust mee!

Marijke Dejaeghere

LANDLOPER

hij verstrooide geur over straten en pleinen waakte hij er als was het zijn taak, hij wilde gevonden op banken, op gazon iets vertellen al was het om het waarom hij geurde scherp betrekken wou hij, jij en ik, in zijn bestaan zelfs zonder woorden hoe het anders kon, niet naar norm wijs hij te zeggen ons, dat ook hij leefde eigen mening hield, jij en ik, beter er niet een op na, zonder oordeel blijven, gadeslaan was

op zich een experiment, Landloper behoefde geen moeite, zijn beeld volstond, jij en ik naar norm gekleurd, vooraf gezet tot oordeel even afleggen, die standaard moest voor aanvaarding en pure, ontvankelijker eerlijker de kans voor wie jij en ik gadesloeg, geen Landloper kon ontkomen, aan schunnige blikken van jij en ik, die het zoveel beter leken te hebben, Landloper er als oorzaak en eigen gevolg, eigen bonen doppen als eigen schuld dikke bult, al mensonwaardig op zich

wie heeft het recht om er iets over te zeggen Landloper bleef vrijuit wakend over straten en pleinen als het heelal over jij en ik, iets zei me, houd je luisterbereid voor verhaal al was het vreemd voor jouw denken en doen denken het te kennen leek me al klein, te klein voor bestaan van diegene er voor je, ongekend het klonk als mensonwaardig lopen over land net als jij en ik, was het over straten en pleinen

Linde Moreel

VRIJ OP 8 MEI

Historisch blijft 8 mei de dag van de bevrijding van het fascisme. Die dag engageerden verschillende Kortrijkse organisaties zich in een happening tegen het vergeten en het herhalen van die zwarte bladzijden uit ons geschiedenisboek.

Roekoe, roekoekoeko!

Ja, ik zie het al, daar beneden is veel wemeling, ik denk dat ik hier moet zijn. Het is vandaag maandag 8 mei en ik zit op het dak van de Schouwburg te Kortrijk te kijken naar het spektakel dat zich hier afspeelt. Neenee, niet binnenin, het is tenslotte een werkdag en een schooldag zoals elke gewone maandag, dus staat er hier in de vroege namiddag nog geen concert of theater op het programma. Toch is er hier een toeloop van volk, van grote mensen in 't wit en kleine mensen met een fluojasje. En ik zie gekleurde vlaggen en een spandoek met daarop... Juist, ja... Dat was ik nog vergeten te zeggen... Maandag 8 mei is eigenlijk niet zomaar een dag als alle andere... In grote letters staat het te lezen: 'Vrij op 8 mei!'

Voor het tweede jaar op rij riep de 8meicoalitie steden en gemeenten, middenveldorganisaties, de culturele en academische sector op om mee te ijveren om van deze dag opnieuw een feestdag te maken. Om in deze tijden, waarin extreemrechts een opmars maakt, het einde van de tweede wereldoorlog, de overwinning op het fascisme te herdenken. Maar aan politiek doet de bonte groep op het plein niet. Als symbolische gevleugelde behouder van het 'vredescomité Kortrijk' sluit ik mij graag aan bij het event dat de nadruk legt op het vieren van de vrijheid en het koesteren van de vredesgedachte. Roekoe, roekoekoeko!

Peace in my fingers

'Vrij op 8 mei, voor jou en mij!' uit volle overtuiging roepen de kinderen van de basisschool 'De Kleine Kunstgalerij' deze slogan. Aangevuurd door Johan met de gitaar zingen ze 'Wordt 8 mei een feestdag voor jou en voor mij, om vrede te vieren, de oorlog voorbij...'. Ook aan het Engelstalig liedje beleven ze plezier, 'I've got peace in my fingers...'. De kinderen zijn enthousiast, mijn vleugels trillen van opwindning bij het zien van zij die de toekomst zullen vormen. Ik heb de stille wens dat ze deze dag van verbondenheid, los van elke vorm van geweld en haat, zullen blijven meedragen.

Ik ontwaak uit mijn gedachte met de intrede van de belleman die in volle glorie het startsein geeft voor het eerste evenement

Vredescomité Kortrijk maakte een Spotify playlist met nummers die de oorlog- en vredethematiek bezingen, je vindt ze via deze link.

Deze Vrij op 8 mei werd georganiseerd door het Vredescomité Kortrijk dat werd geboren uit de debatavond 'Meer wapens, meer vrede' het voorbije najaar bij de Unie. Het wordt ondersteund door de Unie, Avansa Mid- en Zuidwest, ACV en ABVV West-Vlaanderen, De Stroate, Pax Christi, de Mondiale Raad Kortrijk en OXFAM Wereldwinkel Kortrijk.

van de namiddag, de witte mars van het Schouwburgplein naar Broelkaai 6. De stoet zet zich in beweging, op sleeptouw genomen door de vredelievende gitaarman met de megafon, die de sfeer erin blijft houden. Ik schud mijn vleugels wakker en volg geruisloos de sliert doorheen de stad. Omstaanders of voorbijgangers kijken verbaasd naar deze ongewone muzikale optocht. Bij de uitleg die ze horen na het aangereikt krijgen van een wit stoffen klapproosje knikken veel mensen instemmend. Voor het eerst zal voor velen 8 mei wellicht weer een datum zijn met betekenis. Op de Grote Markt wordt even halt gehouden aan de voet van het Belfort waar het oorlogsmonument staat voor de gesnevelde soldaten en burger- en verzetsslachtoffers van WO I en II. De aangrijpende tekst op de gedenksteen vraagt om een moment van stilte... Ik krijg een rilling over mijn vleugels bij het horen van de woorden die het vredescomité hoog in het vaandel draagt: 'Wij koesteren de vrede en de vrijheid'. Daarna slingert de groep zich verder tot aan Broelkaai 6, aan de prachtige Leieboorden. Daar wordt de namiddag vervolgd met een vredeshappening.

In andermans schoenen

Roekoe, roekoekoeko. Bovenop de spits van één van de Broeltorens kom ik eventjes tot rust en kan ik gadeslaan wat beneden gebeurt. In tegenstelling tot wat zich in de loop van de geschiedenis op deze verdedigingsplek heeft voorgedaan is het er een krioelende gezellige drukte. Mijn oog valt op een groot blauw vredesteken met daarrond allerlei schoenen en getekende voetafdrukken. Deze installatie is beeldend voor het jonge publiek. Het staat voor wat het zou kunnen betekenen als je 'in de schoenen van iemand anders gaat staan', van kinderen in oorlogssituaties, van kinderen op de vlucht. Het staat tevens symbool voor hoe je naar anderen toe kunt stappen en je zorg kan dragen

KANS

geef oorlog geen kans, geef vrede een kans
geef corruptie geen kans, geef geld geen macht
geef wapens geen nut, geef ontwapenen een kans
geef olie geen toekomst, geef educatie een kans
geef vrede een kans, geef bezittingen geen waarde
geef godsdienst geen macht, geef vrijheid waarde
geef olie geen waarde, geef wapens geen waarde
geef vrede een kans, geef vervuiling geen kans
geef mensenrechten een kans, geef educatie een waarde
geef vrede een kans
geef vrede een kans
all we are saying, is give peace a chance

Jérôme Duchateau

GEWELD LOOS VERZET

Als jij mijn gelijke bent, hoe kan ik dan onderdrukken.
Als boosheid de overhand heeft dan kan ik dat kwijt in een dans die me opnieuw vreugde en blijheid laat ervaren.
Als we samenwerken om onze problemen op te lossen, dan hoeft er geen machthebber te zijn.
Als we niet akkoord raken dan zoeken we verder.
Als pijn jou kwelt dan zoeken we met veel liefde om die pijn te verzachten.
En wanneer we eens in mekaars schoenen gaan staan, dan kunnen we de ander zijn realiteit voelen.

Luisteren met je hart, heb je dat al eens geprobeerd? Er komen andere klanken naar boven die wel eens durven overhellen naar Harmonie.
Wij kunnen samen die wereld scheppen waar iedereen zijn plaats vindt, vanuit welke windstreek je ook komt. Of je nu een lange weg hebt afgelegd of een moeilijke of een hobbelig parkoer - het roeterniettoe.
Waar wachten we nog op? Hoor je die warme klanken van zingende mensen, ze dansen en ze vermengen heel veel kleuren en klanken.
De zon, Moeder Aarde, de oceanen, de bomen en nog zoveel meer... we hebben elkaar nodig. We maken er een Feest van op 8 mei, elk jaar opnieuw.
VREDE brengt rust in onze Harten!

Marij Defieuw

voor elkaar als je in vrijheid leeft. De jeugd van morgen gaat actief aan de slag en rond het vredesteken ontstaat een krans van kleine gekleurde krijtvoetjes. Ik krijg zowaar een kropje in de keel en teken er in gedachten mijn pootje bij. Woorden van protest- en vredesliederen drijven mee met het water. Op de kaai praten mensen over oorlog en vrede, over rechtvaardigheid en onmacht, over politieke blunders en het wereldwapenarsenaal. Maar evenzeer over hoop en vertrouwen, over het opbouwen van een samenleving van onderuit, over solidariteit, over gelijkheid en verbondenheid.

Roekoe, roekoekoeko. Tijd voor open mic! Het is zoals in mijn vogelwereld: ieder vogeltje zingt zoals het gebekt is. Met open

mind luistert men naar de eigen geschreven teksten, al dan niet gemaakt tijdens de boeiende workshop van De Stroate. Woorden, zinnen, verhalen rollen vanop het podium naar het publiek. De kracht van taal is hier zeer voelbaar. Een scala aan emoties kruipt onder mijn veren. Hier wordt gevloekt, worden amper gekende waarheden luidkeels geroepen, frustraties uitgespuwd, ontgoochelingen geuit. Maar er wordt ook verhaald over liefde en samenhang, over het geloof in een wereld waarin mensen problemen oplossen en streven naar harmonie. Ik sla mijn vleugels samen tot een hartelijk applaus waardoor ik wat veren verlies, maar zij hebben die pluimen verdiend!

Met vredesvolle groeten schuifel ik het hier af. Roekoe, roekoekoeko, het was goe!

De witte met het groene takje.

Triene Nottebaere

DE OEVER VAN EEN GEMISTE MIDDENWEG

dubbel gepaarde schoeisels
geveterd tussen links en rechts
verbonden door een middenweg
zelden verlaten, meestal ontmoet

plots gerijd, gestapeld en leeg
weggetrapt van de oever van het leven
gisteren van hun opdracht ontheven
vandaag postuum in eer hersteld

bebloemd door een wandelaar
uit verwaasde donkerte gelicht
door een kaars, als wegwijzer
naar de laatste stap van vrijheid

Johan Mayeur

MEU LUGAR DA LIBERDADE

Twee dagen na V-dag met de blijde manifestatie te Kortrijk, waar ik de Zorgelozen Marijke, Katrien en Joon, plus enkele andere zielsverwanten terugzag, fietste ik langs het kanaal naar de Unie, waar we zouden brainstormen rond het thema van *Ne Kersentuin*.

Ik had mijn hoofd vol verhalen. Het jong verhaal van een gedetineerde. Het verhaal van Darko Vulić, een vredelievend kunstenaar die in 1992 zijn thuis te Sarajevo eerst moest inwisselen voor de loopgrachten en later voor een leven als noodgedwongen migrant in een nieuw thuisland. Het verhaal van iemand die een drie generaties ver, van vader op zoon overgedragen familie-eigendom verkocht. Waarbij de nieuwe eigenaars de kersentuin dadelijk radicaal rooiden, daarmee bijna tachtig jaar gegroeide weelde transformerend tot een zielige pelouse, afgeboord met omheiningsdraad. Hoe alles waar men zich thuis voelt zomaar van de ene op de andere dag kan verloren gaan. Twee dagen na V-dag terwijl het oorlog is in Oekraïne en op zoveel andere plekken vredelievende burgers hun thuis brutaal ontnomen worden. Ik zat propvol. Er was ontploffingsgevaar. Creatiewaanzin.

Bij de Unie kreeg ik er een overdosis zéér boeiende verhalen en visies bij, van mensen die hun leven niet verbeuzelen met infantiel consumentenplezier, evenmin met waarheden dat zij allen gelijk hebben en de anderen alle ongelijk. Mensen die leven en die weten wat het is iets kwetsbaars te zijn. Iemand met verhalen over zijn bezoeken in de gevangenis, het penitentiair centrum (een plek om aan penitentie te doen?). Ook iemand die maandenlang op straat leefde. Iemand die als migrant zijn thuis kwijt is en zich hier probeert 'thuis' te voelen. Iemand die het had over ouderen, die net als ik 'voor den tijd dat het nog duurt', zich niet thuis kunnen of willen voelen in de gedigitaliseerde wereld. Iemand die zich als thuis een wereld vol gelijkheid droomt en dat politiek en sociaal waar wil maken. Sommigen zeiden weinig. Sommigen, zoals ik, zeiden veel. Een gezelschap waar ik mij even wat minder 'niet thuis' voelde dan ik me meestal voel, sinds mijn geboorte, of minstens sedert het ontwaken van mijn beetje bewustzijn.

Houvast zoekend dacht ik aan die spreuk die ik een half leven eerder van de Braziliaanse Lenir De Miranda toegestuurd kreeg: 'Nosso lugar da liberdade está em nosso trabalho de arte', 'Onze plek van vrijheid is in ons werk als kunstenaar'.

Daarna fietste ik terug naar huis, propvoller en rustelozier dan ik van nature al ben, iemand die vaak de weg naar huis niet vindt, de weg naar zijn eigen innerlijke kersentuin. Op het water van het kanaal zwommen de meerkoeten ongestoord, net zoals ze er zwommen tijdens mijn heenweg. Houvast zoekend dacht ik aan die spreuk die ik een half leven eerder van de Braziliaanse Lenir De Miranda toegestuurd kreeg: 'Nosso lugar da liberdade está em nosso trabalho de arte', 'Onze plek van vrijheid is in ons werk als kunstenaar'. Met haar zou ik een thuis bouwen, een artistiek project onder de naam 'Arte Brazelgica', de samenvoeging van Brazilië en België in het Portugees. Een virtueel thuisland in de tijd dat er van virtuele communicatie nog geen sprake was. Alles verliep per briefwisseling tot ze het vliegtuig nam om te komen zien wie ik echt ben en hoe ik woon, waar ik thuis ben, waarna haar man een kleine oorlog startte, en 'Brazelgica' nog voor het goed en wel bewoonbaar opgebouwd was plat gebombardeerd werd met dreigbriefwoorden. End of that story. Gedaan met die kersentuin. Gelukkig had zij ginds haar thuis nog en ik de mijne hier. Net zoals de Unie onze thuis is. Velen hebben dat niet en moeten het stellen met hun innerlijke kersentuin, enkel het eigen vege lijf, in een kliniek, een opvangcentrum, een gevangenis, of een deurportaal.

**Niemand wil thuisloos zijn.
Niemand wil zonder veilige plek.**

Zo fietste ik met een brein vol storm terug naar huis. Het huis waar ik samenwoon met iemand die mij en mijn bestaanschaos liefdevol aanvaardt en met haar schoonheid en mysterie voedt, met naast ons als burens mensen die geen 'lugar da liberdade' nodig hebben, maar simpelweg 's avonds met iets lekkers voor televisie zitten terwijl ook hun tijd voortschrijdt. Niemand wil thuisloos zijn. Niemand wil zonder veilige plek. Ook de godsgelovigen die na de dood 'naar huis' kunnen, die zeggen dat lijden bevrijdt, zij die het zo anders zien dan ik, willen hier in het leven een thuis met een kerk of een tempel of minstens een huisaltaartje, iets waar ze zich veilig voelen. Net zoals ik het wil met mijn Boeddha-beeldje en mijn brandend wierookstokje. Met al mijn dwaas retro-hippie-gedoe op mijn kamer van drie op drie. Meu lugar da liberdade. Mijn plek van vrijheid.

Er is een verloren kersentuin in mijn hoofd en een reëel huis waar ik dit aan jullie mag schrijven. Ik wil een leven vol leven, zoals ik er een vond bij de Unie twee dagen na V-dag 2023. Ik voelde me even thuis. Zorgelozen blij a.u.b. nog een tijdje hier ergens wonen. Op je eigen plek, jouw thuis. Het is te vroeg om daar nu reeds voor altijd weg te gaan.

José Vandenbroucke

LUMINY, JOURNAL D'UN ARTISTE

Darko Vulić woonde te Sarajevo waar hij in de universiteit als anatomie-tekenaar werkte. Daarnaast had hij een grote eigen kunstproductie. Toen plots alle tijt keerde en Sarajevo in een oorlogsgebied veranderde, werd hij tegen zijn wil ingelijfd in het Bosnisch leger en moest hij vaak in de loopgrachten de wacht optrekken. Hij schreef en tekende dan om mentaal te overleven. De plek die zolang zijn thuis was geweest was een dagelijkse hel geworden. Uiteindelijk migreerde hij, eerst naar het zuiden van Frankrijk, en later naar Zwitserland waar hij nu nog, ondertussen als Zwitsers burger woont, en waar ik hem eindelijk kon ontmoeten. Hij bleek door de ervaringen te Sarajevo mentaal gekwetst, doch zijn artistiek werk houdt hem overeind. Zijn dagboek werd met de ondersteuning van Zwitsers cultuurdiensten in 2014 uitgegeven.

1992 Bosnië

Giŝteren, bij M en N, was ik nog steeds slecht gezind. Ik voelde me opnieuw onwel, ongetwijfeld wegens de warmte in de kamer, de beroekte atmosfeer, of eenvoudig omdat ik moe ben van het steeds opnieuw moeten aanhoren van hetzelfde, of omdat ik deze te kleine plek beu ben. Ik ben moeten weggaan, ook al moest ik daarom mijn vrienden verlaten. Ik voelde dat ik was weggedreven, van hen onthecht. Ik heb de honderd passen in de lengte en de breedte gestapt

en ben weggegaan om in de buitenlucht een flinke teug zuurstof te nemen en te genieten van de oneindigheid van de hemel, de wolken en de maan. Het is in elk geval veel beter dan in die bedompte kleine kamer.

Uiteindelijk is het misschien beter vanuit de loopgracht de hemel te kunnen observeren en het licht van de maan te voelen. Het is heerlijk lange tijd de sterren te kunnen gadeslaan en hun kosmische stralen te kunnen opnemen.

vrijdag 23 december 12:30u

Deze ochtend ben ik brood gaan zoeken en heb ik S vergezeld (zij werkt als vertaalster). Daarna ben ik naar de humanitaire hulppost geweest. Tenslotte ben ik aan de slag moeten gaan. Ik heb het vuur aangemaakt. Ik zei tot mezelf: 'Ik ga tekenen tot het volop nacht is, ik doe me dat genoeg, de heldere gedachten zullen komen en ik zal kunnen terugkeren naar de wacht met duizend en één ideeën, vooral zoveel kalmer, rustiger.' Ervan verzekerd de tijd te zullen hebben om mijn aantekeningen in mijn dagboek te kunnen maken. Ik wou geen detail uit de magische avond van giŝteren verwaarlozen... Ik werd plots opgeschrikt. Een obus viel hier ergens vlakbij, ik was bang!

Het is precies 23u.

GEHOORZAAM NAAR DUURZAAM EN LIEFST NIET EENZAAM

Wie ooit een ruimtereis maakte - dat zal wellicht niemand van de lezers zijn, tenzij, je weet maar nooit, de heer Dirk Frimout mee leest - werd blijkbaar overrompeld door een gevoel van ontroering bij het zien van ons blauwe bolletje. Zo ontzettend klein, nietig en kwetsbaar in dat onmetelijke heelal, maar tegelijk bevolkt door miljarden wezens die er zo lang mogelijk proberen op te (over)leven in liefst zo goed mogelijke omstandigheden.

de 15 volgende jaren moeten 17 Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen, die gekoppeld worden aan 169 deeldoelstellingen, een actieplan vormen om de mensheid te bevrijden van armoede en de planeet terug op de koers richting duurzaamheid te plaatsen. Deze doelen kunnen onderverdeeld worden in vijf grote thema's: mensen, planeet, welvaart, vrede en partnerschap. Ze zijn één en ondeelbaar en reflecteren de drie dimensies van duurzame ontwikkeling: het economische, het sociale en het ecologische aspect. Ze vormen een unieke fusie van twee mondiale agenda's: duurzame ontwikkeling en ontwikkelingssamenwerking. De nadruk ligt op 'universaliteit', wat betekent dat de invoering ervan niet enkel in het Globale Zuiden moet gebeuren maar over de gehele planeet.

Aan het hoofd van die wezens, de Mens. Homo Sapiens. In de loop der tijden heeft die zich op dat bolletje weten te manoeuvreren tot heer en meester. Alleen, de laatste paar eeuwen, slechts een ademtocht in het totale evolutieverhaal, heeft die heer ontwikkelingen in gang gezet waar hij wel het veelbelovend begin van kende, maar die oncontroleerbare nefaste gevolgen blijken te hebben. In een recordtempo zijn

Hoeveel mogelijkheden zijn er niet om er een paradijsje van te maken voor àl haar bewoners?

we dat blauwe bolletje aan het vernietigen. Terwijl: hoeveel mogelijkheden zijn er niet om er een waar paradijsje van te maken voor àl haar bewoners? Hoe goed zou het niet zijn mochten mens, dier en plant er een thuis vinden waar ze perfect gedijen, elk volgens mogelijkheden en noden en in harmonie met elkaar? "You may say I'm a dreamer, but I'm not the only one", zong John Lennon al en verdorie, hij heeft gelijk gekregen.

Bij de Verenigde Naties - toch niet zo'n miniclubje - is het in 2015 toch ook beginnen dagen dat er iets zou moeten gebeuren. In september van dat jaar werden de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen of Sustainable Development Goals (SDG's) formeel aangenomen door de algemene vergadering van de Verenigde Naties met Agenda 2030 voor Duurzame Ontwikkeling. Gedurende

Uiteraard zijn daar bedenkingen bij te maken. Vooreerst, 2030 lijkt wel héél utopisch dichtbij om de doelstellingen te bereiken. Vermoedelijk bedoelt men dat het zolang mag of zal duren vooraleer de hele planeet op de hoogte ervan is én bovendien bereid is de schouders eronder te zetten.

Voorlopig blijft het in ons land in de nationale politiek ook oordovend stil op dat vlak (hoewel ik verre van al hun gepalabereerd volg). Op lokaal vlak echter wordt er her en der al actief mee aan de slag gegaan. Zo werd Harelbeke* als een van de pilotsteden gekozen om in het plaatselijk beleid systematisch de SDG's als toetssteen in te bouwen. Ik verneem dat Kortrijk er ook al mee aan de slag gaat.

Het is een begin. Het biedt mogelijkheden. Zeker. Het is beter dan lijdzaam toezien en niets doen. In feite zijn het fundamentele mensenrechten, uitgebreid naar alle levensvormen op onze planeet. Zullen we de Poetins, Assads of Talibanheren van deze wereld, om er maar een paar te noemen, daarin meekrijgen? Dat valt erg te betwijfelen. Maar aan de Verenigde Naties om hun stem te laten klinken en hun stempel op het wereldgebeuren te zetten. Wie weet.

* Ah ja, we zijn niet voor niets Oarelbeke Weireldstad

Linda Dedeurwaerder
sdgs.be

Saudade

beeldend werk: Veronica Schmalz/@lajauneschreibmaschine
vertaling zie p.29

WAAROM GELE HESJES NIET MET EEN BAKFIETS RIJDEN

Gele hesjes dragen minder bij tot de klimaatverandering maar dragen er de grootste gevolgen van. Als het klimaatbeleid de al bestaande verschillen in de samenleving niet nóg verder wil uitvergrooten, moet het over een andere boeg worden gegooid, zo stelt onderzoekster Adeline Otto.

Als postdoctoraal onderzoekster aan het Centrum voor Sociologisch Onderzoek aan de KU Leuven schreef ze er samen met haar collega Wim Van Lancker het zeer toegankelijke boekje *Waarom gele hesjes niet met een bakfiets rijden* over. Die titel klinkt wat zwart-wit maar is gebaseerd op haar onderzoek naar de verdelingseffecten van klimaatverandering en -beleid en attitudes van mensen tegenover klimaatbeleid.

Wie zijn die gele hesjes en die bakfietsers precies?

Adeline Otto: "Het verschil tussen beide is eerder stereotypisch, maar valt toch grotendeels samen met bestaande maatschappelijke breuklijnen. Gele hesjes zijn vooral mensen met een lager inkomen, die werken in sectoren met minder goede werkvoorwaarden en werkzekerheid. Ze zijn minder hoog opgeleid en het zijn vaker alleenstaande ouders. Sowieso hebben ze het moeilijker om de eindjes aan mekaar te knopen. Ze leggen ook vaker de nadruk op economische en fysieke veiligheid, hebben minder vertrouwen in de overheid en zijn politiek vaker rechts. Bakfietsers zijn daarentegen eerder links, hoog opgeleid, hebben hogere gepercipieerde werkzekerheid en een hoger inkomen en hechten veel belang aan zelfexpressie en levenskwaliteit net als maatschappelijke gelijkheid. Het is dus niet alleen een kwestie van scholing en inkomen, er is ook een cultureel verschil en in de manier om naar de wereld te kijken."

Ze staan ook fundamenteel anders in het klimaatverhaal?

"Zeker. Gele hesjes worden meer blootgesteld aan de gevolgen van klimaatverandering. Denk aan de overstromingen in de Vesdervallei twee jaar geleden, of aan de woontorens in wijk met weinig verkoelend groen waar ze wonen en waar ze de hitte niet kunnen buitenhouden. Tegelijk zijn ze minder verantwoordelijk voor de klimaatopwarming. Ze stoten minder uit dan huishoudens met een hoog inkomen."

Toch bestaat de perceptie dat gele hesjes meer vervuilen. Ze zouden vaker met dieselwagens rijden en minder energiezuinig wonen.

"Klopt. Die perceptie leeft en toch leert ons onderzoek iets anders. Gezinnen met hogere inkomens wonen wel in beter

geïsoleerde huizen of appartementen, maar die zijn dan weer groter, waardoor ze meer energie verbruiken om te verwarmen. En ze hebben misschien een energiezuiniger auto maar ze verplaatsen zich meer en over langere afstanden. Uiteindelijk gaat het erover dat ze het zich kunnen permitteren om meer te consumeren, meer spullen te kopen, om (vlieg-)reizen te maken, enzovoort, waardoor ze uiteindelijk een veel grotere uitstoot hebben dan de lagere inkomens. Dat is in Europa zo maar ook in de rest van de wereld."

Een ander misverstand is dat gele hesjes niet met het klimaat bezig zijn.

"Dat is dus niet waar. Maar ze hebben andere, meer dwingende behoeftes. Onderzoek toont aan dat gele hesjes geloven in klimaatverandering en ook niets hebben tegen klimaatbeleid als dat sociaal rechtvaardig is. Maar daar wringt het schoentje. Ze hebben het gevoel dat zij het hardst voor de transitie gaan moeten betalen. Wat ook zo dreigt te zullen zijn."

De olifant in de kamer hier is het nieuwe Europese emissiehandelssysteem dat vanaf 2027 zal worden ingevoerd. Daardoor zullen we allemaal belast worden op de CO2 die we uitstoten bij het verwarmen van onze woningen en bij het autorijden.

"Het principe achter het nieuwe emissiesysteem is wat we allemaal kennen en mee eens zijn: 'de vervuiler betaalt'. De bedoeling is om ons via een koolstofprijs aan te moedigen om onze CO2 uitstoot te verminderen. Maar niet iedereen heeft die mogelijkheid. Gele hesjes wonen bijvoorbeeld vaak in slecht geïsoleerde huurwoningen. Omdat ze geen eigenaar zijn, kunnen ze, mochten ze daar al de centen voor hebben, geen zonnepanelen installeren. Ze krijgen hun factuur dus niet naar beneden. Uit een analyse die de Europese Commissie heeft gemaakt blijkt duidelijk dat de impact van het nieuwe emissiesysteem effectief het grootst zal zijn voor de gele hesjes. Verhoudingsgewijs gaat immers bijna hun hele inkomen naar basisbehoeftes als verwarming of mobiliteit, terwijl ze het minst mogelijkheden hebben om de transitie te maken en minder uit te stoten door bijvoorbeeld hun huizen beter te isoleren, omdat ze geen eigenaar zijn of het nodige kapitaal missen. Dan gaan ze bijvoorbeeld, om hogere gasprijzen te vermijden, hun verwarming uitzetten, waardoor er meer

schimmel in hun huizen komt, wat hen op gezondheidsvlak nog kwetsbaarder maakt dan ze al zijn. Het is een voorbeeld van hoe klimaatbeleid de bestaande ongelijkheden verder kan versterken."

"Om dat tegen te gaan, richtte de Europese Commissie het sociaal klimaatfonds op. Lidstaten kunnen dat gebruiken om mensen die dat nodig hebben te ondersteunen, bijvoorbeeld om de hogere gasprijzen te compenseren, of met tegemoetkomingen voor het openbaar vervoer. Maar zowel de Commissie als het Wereld Natuur Fonds hebben al duidelijk gezegd dat er vooral moet worden geïnvesteerd in de 'decarbonisatie' van de laagste inkomensgroepen. Dat betekent dat, om te vermijden dat klimaatonvriendelijk gedrag gewoon verder wordt aangemoedigd door het mee te financieren, er structurele ingrepen nodig zijn die ook de gele hesjes in staat stellen om minder CO2 uit te stoten. Dat gaat over investeringen in energiezuinige sociale woningen, elektrisch openbaar vervoer, enzoverder. Sowieso mogen overheden maar 37,5% van de middelen uit het sociaal klimaatfonds gebruiken voor 'cash' ondersteuning, de rest moet gaan naar dergelijke ingrepen."

Naar wat jullie 'ecosociaal beleid' noemen?

"Het idee achter ecosociaal beleid is dat je een geïntegreerd beleid voert dat zowel de uitstoot naar beneden haalt als de sociale verdelingseffecten die ermee samenhangen tegengaat. Een beleid dat aanmoedigt niets aan je energieverbruik te veranderen, dat is tegen de klimaatdoelstellingen. Een sociaal energietarief dat niet gekoppeld is aan de voorwaarde om een energieleverancier te nemen die sterk investeert in de uitbouw van hernieuwbare energieën is een voorbeeld van hoe het niet moet. Volop inzetten op het bouwen en energiezuinig maken van sociale woningen, er zonnepanelen op leggen, is een goed voorbeeld van hoe het wel moet, van echt ecosociaal beleid. Nu, in vergelijking met de inkomsten die de nieuwe koolstofprijs zal opbrengen, vind ik het sociaal klimaatfonds heel erg klein. De vraag zal ook zijn of overheden deze middelen gericht zullen inzetten, of ze eerder gaan uitsmeren over de brede bevolking, zoals nu al te vaak gebeurt."

Je huis kunnen verwarmen in de winter en koelen in de zomer. Je verplaatsen naar je werk. Als mensen dat niet meer kunnen, dan zal er heel veel protest komen.

U bent sceptisch?

"De voorbije energiecrisis geeft ons een idee van wat we op dat vlak mogen verwachten. Toen werd bijvoorbeeld de btw op energie verlaagd voor iedereen. Dat is totaal niet doelgericht. Niet vanuit ecologisch oogpunt, omdat we zo de factuur mee betalen van de mensen die te veel consumeren en dus uitstoten. Maar ook niet vanuit een sociaal oogpunt, want gezinnen met een hoog inkomen hebben die btw-verlaging niet nodig. Dat is het Mattheus-effect: wie al heeft, zal nog meer krijgen. Dat effect speelt ook bij groene subsidies. Wie kan het zich permitteren om zijn huis beter te isoleren? Je moet in de eerste plaats huiseigenaar zijn, maar ook voldoende startkapitaal hebben. Want het zijn maar subsidies, die dekken een klein deel van de kost. Het grootste bedrag moet van jezelf komen. Subsidies gaan dus vaak naar mensen die het ook zonder kunnen en die het extra geld dan voor meer consumptie en dus meer uitstoot kunnen gebruiken."

Politici argumenteren dat je de uitgaven breed moet uitsmeren om het draagvlak ervoor te behouden.

"De OESO heeft recent onderzocht welke maatregelen die kunnen worden genomen met de opbrengst van de CO2-taks de meeste steun genieten - iedereen een uitbetaling of doelgericht inzetten naar de meest kwetsbaren. Wel, alles wat breed uitgesmeerd wordt is goed, alles wat naar de meest kwetsbaren gaat, krijgt duidelijk minder steun. Dit is vaak ook een kwestie van vooroordelen en hoe hulpvaardig we andere sociale groepen vinden. Ik vrees dat, om geen kiezers voor het hoofd te stoten, iedereen dus weer een beetje zal krijgen. Anderzijds liggen hier ook mogelijkheden. Lokale besturen hebben er wel oren naar als je zegt dat een groene, koele omgeving en betere luchtkwaliteit belangrijk is voor iedereen. Want in het centrum van de stad wonen niet alleen mensen met een laag inkomen maar ook anderen, en mensen die willen shoppen, zullen dat niet doen in superhete steden met een luchtverontreiniging die gevaarlijk is voor onze gezondheid."

"Ik vraag me trouwens af waarom in België alles zo individueel wordt bekeken? Waarom kijken we niet meer op buurtniveau? Dat zie je in andere landen veel meer. Als je dan toch moet boren voor een warmtepomp dan doe je het beter groter en dieper en zo kan je twintig huishoudens verzorgen in plaats van één. Want een warmtepomp heeft ook een voetafdruk. En zo kunnen de kosten voor bijvoorbeeld onderhoud ook veel beter worden gespreid. Het is belangrijk dat we iedereen meekrijgen in de transitie naar een koolstofarme samenleving. Want het is niet omdat de impact op de gele hesjes mogelijk het grootst zal zijn, dat die voor de anderen zorgenvrij zal zijn. Het gaat voor iedereen moeilijker worden. Iedereen zal een inspanning moeten leveren. We komen er niet zonder een verandering van de manier waarop we leven, het gaat over meer dan geen plastic zakken kopen of minder lang douchen (*lacht*). Het is wat we eten, hoe we ons verplaatsen en hoe we wonen. Dat zijn de grootste uitstootbronnen van huishoudens, ook in België; hier moeten we iets aan doen. Maar nog eens, de potentiële impact op de gele hesjes is het grootst."

Wat kunnen zij dan doen om niet de klos te worden van het nieuwe emissiesysteem?

"Ze moeten duidelijk maken dat ze de meeste steun verdienen. Ik hoop dat ze zich gaan organiseren en zeggen, 'wij gaan die transitie niet betalen, we zijn minst verantwoordelijk, maar meest blootgesteld en hebben de minste mogelijkheden om ons eraan aan te passen'. Dat verzet iets kan betekenen dat zien we met het sociaal klimaatfonds. Dat was oorspronkelijk niet eens gepland en is pas na openbaar protest van de Commissie in het wetgevingspakket mee opgenomen. Sociaal werkers voelen dat dat thema eraan komt maar vragen zich af hoe ze die hele strijd er nu ook nog bij kunnen nemen, hoe ze mensen die elke dag bezig zijn met overleven daar ook nog weer kunnen in mee krijgen. Maar we spreken over dingen die echt belangrijk zijn voor mensen: je huis kunnen verwarmen in de winter en koelen in de zomer, je verplaatsen naar je werk. Als mensen dat niet meer kunnen, dan zal er heel veel protest komen. Mensen gaan zich zo geplet voelen... dan wordt het probleem van de gele hesjes écht het probleem van de hele samenleving."

interview Joon Bilcke

beeldend werk: Stefanie Tanghe

IK ZAG HET

Met een knik stemde de man ermee in, dat ik me naast hem vervoegde. Niet onmiddellijk zag ik zijn valies. Een licht scherpe geur kwam me tegemoet. Ik vleide me wat ongemakkelijk in de rode stoffen stoel. Best laag gezeten, die zakte ferm door. Al vaak gebruikt, dacht ik tegelijk. De gedachte aan meerdere ziektekiemen, duwde ik meteen van me weg. Niet was ik meer dan die vorige passant. Toch rechtte ik mijn rug sneller dan ik dacht; om reden van onbehagen dat stilaan mijn deel werd.

De man naast me las een boek. *Sapiens*, was de titel. Ergens halverwege verloor het zijn aandacht voor Slaap. Net op dat moment zag ik hoe een broodzak zijn valies vervoegde. Zijn warrige haren verraadden hun lang niet gewassen. De geur die hij verspreidde, bevestigde me. Het lag niet aan het boek. Dat zag er nog fris uit. Intussen klopte zijn ziel op de mijne. Waarom begaapte ik zo? Voelde ik me dan zoveel beter? Hoger van stand? Weten mijn inner vragen te onderscheppen, wekte mijn denken. Ik wist geeneens hoe een man van een dergelijke identiteit dacht. Laat staan dat ik me het recht toe-eigende zelf een eerste indruk te vormen. Of ik er een landloper trof, wist ik niet. Ik vertoefde in veronderstelmodus; ik was er niet die herkenner.

Al snel vergoelijkte ik. Dat de man zich er kwam opwarmen, vond ik goed. Dat het brood hem vond ook. In eenzelfde adem klonk mijn innerlijke stem. Straks kon ik huiswaarts, ook al wist ik er enkel muren te vinden. Ik had er ten minste een bed. De man in kwestie zou binnenkort die bank of koude vloer tot een slaapplek vleien. Er doorheen koude kledderen. Werd iemand dit ooit gewend?

Vanuit mijn ooghoeken bekeek ik het hoopje mens. Een zielege indruk, kreeg ik. Terwijl ik het neerschreef, schopte iets me meteen naar af. Zou de man zijn beeld aldus zelf benoemen? Mogelijk zag de man zijn leven als fantastisch en liep het naar eigen verwachtingen. Op straat hadden vriendschappen hem misschien al gevonden, zag hij een geluk in niemand een rekenschap geven en was het leven alzo voor hem genoeg. Dat laatste overtrof, vermoedde ik, het geheel een ietwat. Enige beperking zag ik, al dacht ik in vergelijk te grauw. De man wist ongetwijfeld niet voluit te genieten. Het gegeven greep me meer dan ik opschrijven durfde. Kleurde ik hier niet een ietwat te los?

Ik gaf toe; ik veroordeelde sterk. Bovenal wist ik niks van de man af. Of hij beperking zag, ook niet. Ik kende niet zijn verhaal; tot een gesprek kwamen we nooit. Zijn vriendelijke knik stelde enkel gerust. Misschien was de man gewoon op doorreis, wachtte hij op een publieke plaats op de eerstvolgende trein en kon hij zich nergens naar behoren verschonen. Mijn hart klopte ongelijk. Best rafelde ik niet al te volmondig in andermans leven.

De man snurkte gelukkig niet, edoch diep sliep hij wel. Het boek wachtte op zijn wakkere blik. Na enige tijd opende de man de ogen. Erin las ik verwondering. Zijn lange, vervuilde nagels zochten de bladwijzer; omzichtig werd die tussen de juiste bladzijden geschoven. Hij wou weer lezen. Iets wat hij kon. Ik zag het.

Linde Moreel

NIET VERBAAL

Digitaal ben ik niet verbaal.

Al die toestellen - gsm, digitale tv, al die knopjes in mijn wagen. Ik snap er geen bal van.

Ik ben graag op de hoogte van het reilen en zeilen in de wereld. Dus kijk ik naar het nieuws op tv. Daarvoor moet ik de tijd in het oog houden. Mijn toestel kan terugspoelen, maar ik niet. Stipt om zeven uur zit ik voor de buis. Helaas zijn de berichten tegenwoordig zeer beknopt. "Als je meer wil weten", zegt de lieve dame van het nieuws, "kan je surfen op het net." Ten eerste: op mijn leeftijd nog gaan surfen, daar begin ik niet meer aan. En waar zou ik dan in Gods naam het net vinden. Mijn zoon gaat surfen op zee, maar ik denk niet dat hij het ook op het net doet.

Laatst moest ik met mijn wagen naar de Keuring. Sinds corona maak je hiervoor een afspraak. Na een poging om via de telefoon een afspraak te maken en de doorverwijzingen doorheen verschillende nummers te hebben doorlopen, zonder succes, ben ik toch naar het keuringencentrum gereden. Met een beetje geluk konden ze mijn wagen onmiddellijk keuren. Dat lukte niet. De man achter de balie verwees me vriendelijk naar mijn computer om een afspraak online te maken. Echter, een computer heb ik niet. Uiteindelijk heb ik toch een afspraak kunnen maken bij de man in kwestie.

Ook mijn bankzaken heb ik grotendeels uit handen moeten geven. Heel jammer, want ik was nog zeer zelfstandig. Dat ben ik voor een groot deel nog, zelfstandig. Ik onderhoud mijn tuin, poets mijn huis, doe de was en mijn boodschappen en kook nog zelf.

Veel winkels werken met een klantenkaart. Zo ook mijn supermarkt. Eén kanttekening: dat kan enkel op je gsm. Mijn gsm is nog zo'n eenvoudig klein toestelletje. Ze kunnen mij bellen en ik kan soms iemand bellen. Ik zeg 'soms', heel vaak doorloop ik de lijst contacten, maar voor ik aan m'n gewenste contact ben, bel ik per ongeluk iemand anders. Mijn kinderen hebben al vaak uitgelegd hoe dit eenvoudiger kan, maar ik onthoud het niet. Als ik een bericht krijg, moet ik steevast aan iemand anders vragen om dit voor te lezen. Wat zou ik dan doen met zo'n groot ding, met veel mogelijkheden?

Ik mag dan wel oud zijn, ik heb mezelf nog niet afgeschreven. 'k Wil nog lang genieten met mijn kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen. Maar steeds meer krijg ik het gevoel dat de maatschappij mij afschrijft. En mij kunnen die kinderen en kleinkinderen nog helpen, maar wat niet oudere mensen die er alleen voor staan?

Anja Brugghe

M & M

Winter 1991. Michael rijdt nog steeds met de fiets maar denkt er toch aan om eens te kijken voor een wagen. Het kan, want hij werkt nu al enkele jaren in hetzelfde bedrijf als zijn vader. In het najaar staat er een rode Opel Kadett uit 1984 voor het ouderlijk huis. Michael is fier want hij hoort er nu ook bij. Na het behalen van zijn rijbewijs kan hij nu zijn aandeel doen in het carpoolen naar het werk. Dat deden zijn vader en burens al jaren en het was best wel ecologisch in de tijd dat men drijfgassen wou verbieden ter bescherming van de ozonlaag. Tijdens de zomer zou hij ook eens naar een live radio-uitzending in Nederland kunnen gaan. Dat was eens wat anders dan thuis op zijn eentje bezig te zijn met experimenteren en luisteren naar muziek. Eens de veilige omgeving verlaten. Via Brugge zou hij er wel geraken. De nieuwe gevangenis was er net geopend. Michael zou er nog regelmatig passeren, steeds denkend aan hoe het er daar zou aan toegaan. Mensen hoeven daar toch niet eeuwig opgesloten te zitten, dacht hij dan. Door zijn wagen wist hij nu des te meer wat vrijheid was.

+++

De tijd verging en Michael woont nu alleen, hij vond zijn eigen thuis. Hij ontdekte een nieuwe vrijheid door hoofdzakelijk opnieuw met de fiets te rijden, weg van die drukke wegen. Hij was zich intussen ook nog meer bewust van het klimaat. Dat kwam goed uit want hij zou Manon zien tijdens een manifestatie in de buurt. Manon is mooi en charmant maar ze houdt niet zo van auto's, ze heeft die van haar verkocht. Ze komt eerder tot rust door fietstochtjes langs het water, dat is haar vrijheid. Nu hoort hij bij haar dankzij de fiets en kunnen ze samen naar rustige plaatsjes om te picknicken en te dromen. Ze beleven leuke momenten, maar Manon heeft ook veel rust nodig. Ze is vaak intens verdrietig want ze ziet haar kinderen niet meer. Die werden bij haar weggenomen. Ze had dit in haar eerlijkheid meteen aan Michael verteld. Hij kan haar nu troosten. Maar Manon wordt steeds wanhopiger van het gemis. Haar wanhoop drijft haar eerst in de armen van de politie en uiteindelijk in die van het gerecht. Ze wordt veroordeeld voor het missen van haar kinderen.

Het is opnieuw winter en op de voorlaatste dag van het jaar wordt het Manon nog maar eens te veel. Ze wil even haar kind zien maar weer volgt er een incident. Ze vlucht naar Michael waar ze tot rust komt. Enkele dagen later hoort hij plots niets meer van Manon. Hij vermoedt het ergste. Ze is opgepakt door de politie, niet ver van haar huis. Manon was al eens een nachtje in de cel beland omdat ze haar kinderen wilde zien. Ze raakt die middag niet op haar vrijwilligerswerk waar ze zich veilig en thuis voelt.

Op het politiekantoor horen Michael en Manons ma dat Manon is overgebracht naar de gevangenis van Brugge. Ze zit er in de isoleercel, ze zou een gevaar voor zichzelf zijn. Michael telefoneert de dag erna naar de gevangenis en vraagt of ze haar een boodschap kunnen nalaten. "Dat kunnen we niet doen", zegt de cipier, "maar je kan haar wel een brief schrijven", wat hij dezelfde voormiddag nog doet. Gelukkig kon haar moeder haar wel snel bezoeken, achter glas want ze zit in een speciaal regime. Het bezoek is een opluchting voor beiden.

Michael stuurt al snel een tweede brief, met een gedicht. Iets wat Manon ook vaak doet. Het duurt een week voor Manon de brief ontvangt en hem kan opbellen. Hij is aan het werk en mist het gesprek. Als hij haar bericht op de voicemail hoort moet hij wenen. Ze vertelt hoe verschrikkelijk het is om opgesloten te zijn. Wat hebben ze haar aangedaan? Dezelfde avond kan ze nog kort met hem bellen. Daarna zou hij haar het hele weekend niet meer horen want haar beltegoed was op.

+++

Het is Manon haar verjaardag en het lijkt erop dat de wegen rond Brugge speciaal voor Michael zijn aangelegd. Hij gaat haar bezoeken en bereikt makkelijk de parking. Er loopt een man in een geel hesje. Vreemd - een tuinman is het vast niet want de parking staat vol onkruid. Een mooie thuis wel voor de bijen en vlinders. Michael laat de vriendelijke man passeren en zal later aan de metaaldetector merken dat het een gevangene is die overdag mag gaan werken. De man vertelt de cipier dat hij aan het aftellen is op weg naar de vrijheid. Michael gaat naar boven voor het aanmaken van de badge die iedere bezoeker steeds moet dragen. De gevangenen dragen die ook als ze zich verplaatsen binnen de gevangenis, er wordt streng op toegekeken.

Michael mag eindelijk Manon zien, nog steeds achter glas. Het is akelig wachten en het voelt echt niet goed om zo opgesloten te zitten in een hokje. Hij zou niet in Manon haar plaats willen zijn. Uiteindelijk kunnen ze met elkaar praten. Het is vreselijk voor Manon. Ze weent. Op het laatst durft hij haar toch nog een gelukkige verjaardag wensen. Ze lacht.

Sommige mensen horen daar toch niet te zitten net als Manon. De maatschappij kan hen niet de gepaste hulp bieden.

Na het leeghalen van zijn locker gaat hij terug naar huis. Manon krijgt later die avond nog bezoek. Een vogel komt wat eten oppikken die ze aan de tralies had gelegd. Een kleine troost voor haar nu ze daar alleen zit opgesloten. De vogel zou net als Michael nog vaak terugkomen.

+++

De dagen tikken weg met allerlei regeltjes voor Manon. Voor alles wat ze wil aanvragen of verkrijgen, moet ze een rapportbriefje indienen. Er zit niets anders op. Het is voor iedere gevangene hetzelfde. Maar de ene cipier heeft al wat meer begrip dan de andere. Overdag mag Manon een uur gaan wandelen, alleen op het beton, maar daarna gaat opnieuw het slot over, een vreselijke klik. Achter die klik gebeurt alles: was drogen, wat tv kijken, schrijven, rusten en slapen maar vooral veel nadenken over geen perspectief. Alles zou je doen om uit je cel te geraken en wat vrijer te zijn, al was het maar een bezoekje aan de psychosociale dienst, de aalmoezenier of gaan douchen.

Ach was ze maar opnieuw thuis, daar was er het lange gras in de tuin.

Manon vindt wat troost in het bellen met haar ouders en Michael en gelukkig is er ook de aalmoezenier die haar heel veel steun biedt.

+++

Het strenge regime is opgeheven. Eindelijk kan Michael Manon knuffelen in de bezoekerimte voor de vrouwen. Toch zou het regime nog eens terugkomen nadat Manon ongevraagd een gedicht had geschreven op het prikbord, nadat ze slecht nieuws had gekregen.

De vogel kijkt en lacht en is blij en vrij.

Nog een knuffel, het bezoek is alweer afgelopen. Gelukkig hebben ze samen iets kunnen drinken, eten en elkaars hand vasthouden. Voor hij vertrekt moet Michael net als de andere bezoekers zijn hand in blauw licht steken want de gevangenen hebben hier letterlijk een stempel en er zou een persoonsverwisseling kunnen gebeuren. Voor ze opnieuw op cel gaat wordt Manon gefouilleerd. Iemand werd betrapt, er werden schoenen gewisseld tijdens het bezoek. Manon zwaait nog rap eens met een zoen en verdwijnt achter een deur.

Na een tijd mag Manon naar de praatgroep, de mis, het koor en de zaal en mag ze overdag wandelen met andere gevangenen. Ze maakt vrienden en hoort allerlei straffe verhalen, want er zitten ook mensen die serieuze feiten hebben gepleegd. Toch lijken de medegevangenen wel aardig, behalve die ene die de ganse boel op stelten zet. Er wordt niet geoordeeld, ze zoeken troost bij elkaar.

BAKBEESTEN

naar een tekst van M.

mijn hondje is doodziek
het blaft nog amper
de meeuwen op het dak kunnen vliegen
ze hebben de open blauwe vlucht
wij hebben enkel onze gedachten
wij kunnen niet weg, wij zitten vast
ik ben een van hen

bepert tussen de vier nauwe muren
ingeperkt, in dit huis gedwongen
opgesloten in de trage tijd
van zij die moeten wachten
tot iemand de deur open doet
wij horen de stappen
de stemmen van rechter en advocaat
wij horen de waarheid
van zij die beter weten

dit is mijn straf
rozen met te veel doornen moeten
verwijderd uit de tuin van het leven
paranoïde huisvrouwen moeten weg
uit de dagelijkse keuken
ze mogen zelf niet meer koken
ze krijgen hun eten
ze maken de anderen zot, ze storen
ze moeten opgesloten in het kot
mijn bakvriendin slaapt dag en nacht
ze wil de uren vergeten

sommigen krijsen als kraaien
op het galgenveld, ze willen weten
hoe laat het is, hoelang dit nog moet duren
sommigen roepen tijdens de maaltijd
ze vullen de zaal met leegte
ze laten het eetgerei jammeren
beschuldigen de wetten
ze zeggen niet 'smakelijk'
ze kunnen er niet meer tegen
wie niet horen wil moet roepen

José Vandenbroucke

De vraag blijft wanneer de kinderen eens komen... Er zijn zoveel andere kinderen die op bezoek komen. De fatik geeft het wenende kind dat zijn papa ziet verdwijnen achter de deur een koek, het is ontroerend. Kelly bevalt in het ziekenhuis van haar baby terwijl ze in de gevangenis is, ze moet al snel terugkeren naar haar cel. Ze zal haar baby af en toe onder zware bewaking mogen bezoeken.

Veel ellende, soms zou je er de deuren willen opengooien.

+++

Opsluiting drijft sommige mensen tot wanhoop. Er is alweer een incident. Het gevolg is een staking, geen bewegingen en bezoek toegestaan, alle gevangenen worden extra gestraft. Er is overbevolking in de gevangenis en dan kookt het potje over. Het is niet leefbaar voor gevangenen en cipiers, wanneer doet de overheid iets?

Het is opnieuw moeilijk voor Manon. Ze zit in eenzame opsluiting voor de rest van de dag. Ze hoort haar buur huilen en iemand anders roepen en bonken. Manon heeft ook al zo veel gehuild en heeft zoveel pijn.

De telefoon gaat over bij Michael. Manon belt, ze is over haar toeren. Er is iemand overleden op de vrouwenafdeling, ze is nog jong. Het is niet de eerste keer. Iedereen in de gevangenis is van slag. De aalmoezenier stelt zich meteen beschikbaar, ook al heeft ze haar vrije tijd. Ze troosten elkaar en zaterdag is er een speciale dienst in de mis. Ze gaan samen teksten en liedjes brengen voor Darlene.

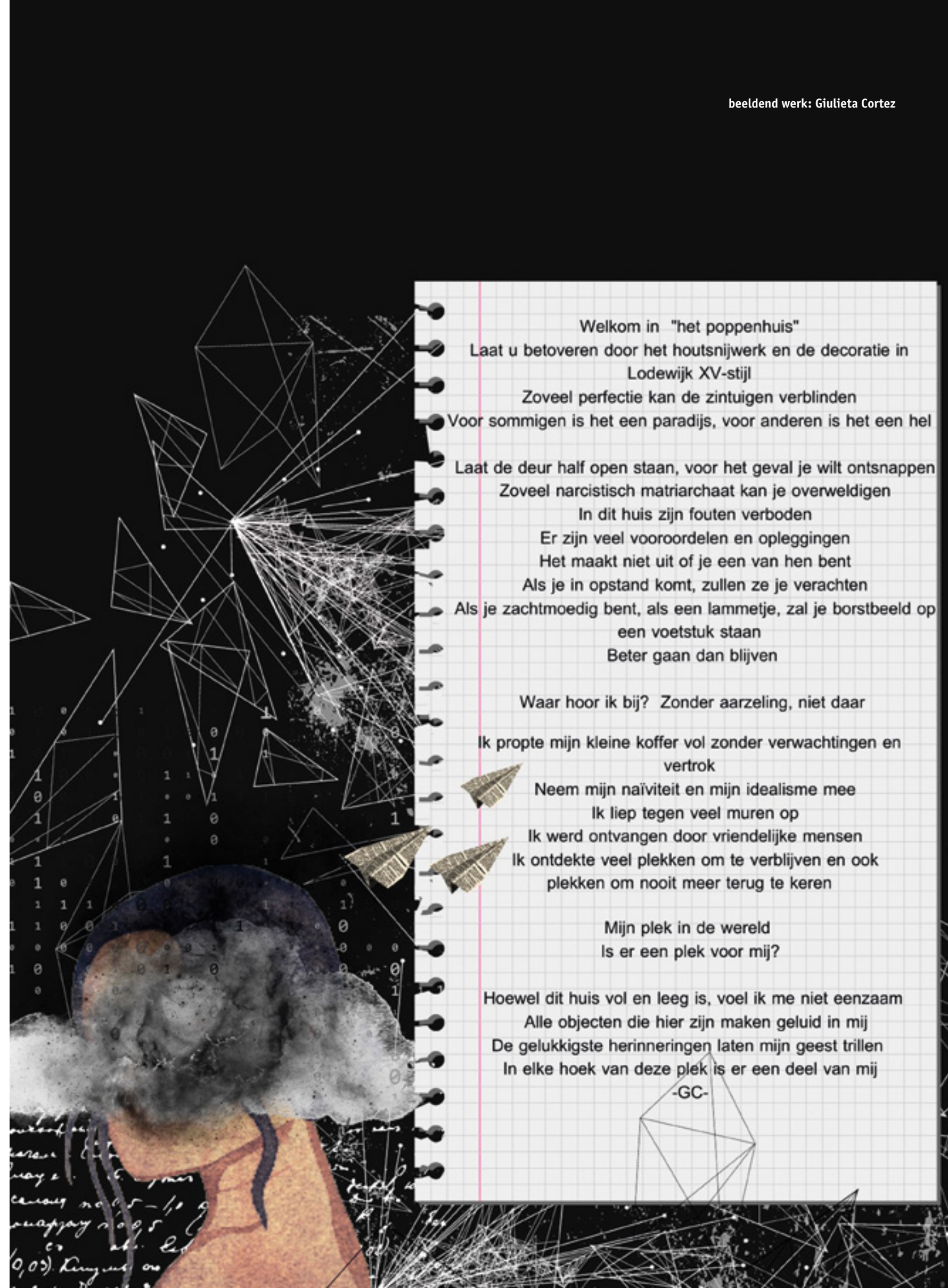
Diezelfde dag is het extra druk in de wachtzaal want het winkeltje is open. De bezoekers kunnen iets kopen voor de gevangenen. Het is leuk als ze een pakje krijgen tijdens het bezoek. Het lijkt wel het vroegere Oostblok want er zijn slechts een beperkt aantal artikelen verkrijgbaar en het is lang aanschuiven. Michael heeft veel respect voor de vrijwilligers van Thuisfront die er ook op speciale dagen hun tent opslaan om de bezoekers op te vangen. Ze doen mooi werk. Het ruikt er lekker. Vanavond gaat Carla pannenkoeken bakken in de zaal. Er werd ook al eens spaghetti klaargemaakt met ingrediënten van de kantine. En er is vegetarisch voor Manon, daar wordt nu na lange tijd ook rekening mee gehouden. Michael en Manon kunnen nog wat napraten bij een partijtje Scrabble. Manon kan nu ook gaan werken binnen de gevangenis maar het liefst wil ze hier weg.

+++

De boom op het binnenplein zal nog veel zien gebeuren en ziet alleen zijn bladeren ontsnappen. Ze kunnen wegwaaien over de hekken en grachten langs de gevangenis vol met kikkerdril.

Er is hoop want een van de vrienden zegt: "Manon is een van ons, we moeten haar steunen." Er is hoop omdat die ene meeuw op het dak aan de overkant gaat zitten en staart naar Manon. De andere meeuw denkt eraan om Manon mee te nemen uit deze hel naar de vrijheid waar haar kinderen zijn. Michael wil Manon weer zien fietsen langs het water waar ze hoort.

M & M

Sommige mensen horen daar toch niet te zitten net als Manon. De maatschappij kan hen niet de gepaste hulp bieden.

Ook Michael maakt kennis met andere bezoekers. Ze hebben allemaal hun eigen verhaal en verdriet, maar ze begrijpen elkaar zonder dat ze weten voor wie of wat ze komen. Er wordt zelfs gelachen, Henk gaat er trouwen met zijn vriendin. Het is er goedkoop, maar het zal wel liefde zijn. Karel kijkt omhoog bij het invullen van zijn kruiswoordraadsel en ziet dat de wisselautomaat weer niet werkt. Hij kwam al in aanvaring met een cipier omdat hij het niet altijd eens is met de werking. Er zijn gelukkig ook aardige cipiers zoals die ene die hem nonkel noemt. Ze lijken op elkaar en ze vinden elkaar aardig. "Niets werkt hier", zegt hij en Katrijn bevestigt. "Het koffieautomaat werkt al tijdens niet en nu de drankautomaat ook niet meer." "Waarom klagen over het uurwerk dat stilstaat", zegt Michael. "Voor de gevangenen staat de tijd hier werkelijk stil en wij mogen straks weer naar huis." Caroline vertelt dat ze soms de hele weg al wenend van verdriet naar huis rijdt omdat het hier slecht gaat met haar vriend. Sidney vertelt dat hij hier ook op cel zat en toen zelden bezoek kreeg en dat zijn vriendin van geluk mag spreken. Er wordt luid gepraat aan de tafeltjes. Gevangenen en bezoekers zoeken gezelschap.

Er is opnieuw een periode verstreken en Manon moet opnieuw naar de raadkamer.

Gevaarlijk of niet, gevangenen worden geboeid overgeplaatst en wachten er in een soort van pashokje voor ze voorkomen. Het maakt niet uit of ze zich slecht voelen of niet. Er wordt geen rekening gehouden met hun gevoelens. Ze worden soms uitgelachen en vernederd door politiemensen die hen vervoeren. De boeien worden nog eens extra hard aangespannen. Daarna vliegen ze de cel weer in.

+++

Michael belandt in de cel voor het 'ongestoord bezoek'. Hij mag twee uur alleen zijn met Manon. Nadat hij er eerst naartoe wandelde via een gang in een soort kelder hoort hij ook de klik van het slot, wordt hij ook geconfronteerd met de regels wanneer de vuilnisemmer niet is geledigd. Hoewel hij er best wat langer zou willen blijven mag hij er gelukkig wel steeds weg. Manon blijft alleen achter in haar cel die die avond nog zou worden gecontroleerd. De tralies worden gecheckt en tijdens een ander bezoek wordt alles wat er niet mocht zijn, weggehaald.

Haar zus en wat vrienden van Manon komen ook op bezoek. Ze kunnen haar troosten en doen lachen. De brieven en kaartjes blijven komen. Het bezoek van haar pa doet haar veel deugd. Ze kunnen samen nog eens stralen en elkaar vastpakken. Ze hebben elkaar veel te vertellen.

TOERISTISCHE SCHOONHEID, TRAGEDIE ACHTER DE COULISSEN

Zorgeloze Frank Mulleman trok dit voorjaar door Egypte. Hij gaf er zijn oren en ogen goed de kost en neemt ons mee achter de coulissen van deze toeristische trekpleister.

Koptische kermis

Vraag aan de eerste de beste op straat: "Hoe zou je Egypte omschrijven?" en het antwoord zal zijn "De piramiden, Agatha Christie met Hercule Poirot op de Nijl, het Suez-kanaal en moskeeën." Allemaal juist, maar er is veel meer.

Vijf procent van de honderd miljoen inwoners zijn kopten (vroeg-christenen). Daarnaast wonen er in Egypte ook Armeniërs, Joden, Grieks-orthodoxen, katholieken, ... en op de identiteitskaart van iedere staatsburger staat het geloof waartoe hij behoort. Was dit ook niet zo tijdens nazi-Duitsland? Als katholiek kan je niet huwen met iemand die met een lidkaart van de moslims rondloopt. Een moslima kan geen kamer delen in een hotel met een niet-moslim. En ja, vrijzinnig zijn is onbestaande. Laat staan met een buitenlander een hotelkamer delen. Haleb's daar spreekt men al helemaal niet over, dat is erger dan de grootste doodzonde.

Het koptisch Pasen is een week later dan het 'onze'. Op die dag moet je naar Oud-Cairo. Je stapt uit de metro zo de El Moallaqah kerk binnen. De vele bezoekers genieten er van mooie iconen en houtsnijwerk. Ja, en ze zijn op hun paasbest. Het koptisch museum moet je zeker bezoeken en ook de verschillende kerkjes op wandelafstand. Een fel contrast met de wijk Mokattan, twaalf kilometer ten zuidwesten van het centrum. Dat is de hoofdstad van de huisvuilverwerking, de voorlopers van onze welgekende PMD zak. De kopten waren noodgedwongen om het afval in de stad op te halen en ze recupereerden alles. Voedselresten voor

de wereldhandel een beetje op peil was lag er een mastodont werkelijk dwars in het smalle Suezkanaal. Er was weken geen verkeer meer mogelijk. Gelukkig voor de tewerkstelling is het toerisme terug beetje bij beetje aan het groeien.

Intussen is democratie hier een zéér rekbaar begrip. De staatskas balanceert op de rand van het bankroet maar dat zou je niet zeggen aan de hoeveelheid uniformen in het straatbeeld - witte, bruine, blauwachtig zwarte, RoboCops, in burger... en de ene al zwaarder bewapend dan de andere. Maar ja, de gevestigde machten moeten beschermd worden. De vrije pers is, ja, toegelaten, de oppositie bestaat, maar veel kans dat die op een bepaald momenten achter tralies vliegen.

Gladgeschoren

Er zijn toch nog enkele economische zekerheden. Hoe erg het ook is, zelfs na uw allerlaatste laatste adem, blijft uw haar groeien. Abdol heeft zes kinderen waaronder drie zonen en zijn klein salon, op dinsdag zonder afspraak, in de Abd el Magid El-Labban straat... Zo was ik daar om mij onder handen te laten nemen. Baard weg wegens te veel grijs, het beetje resterende schedelhaar kort houden, op twee millimeter - met de schaar en de baard met een echt scheermes. Dan komt de kers op de taart. De onzichtbare overtollige haardjes op mijn oren worden eerst uitgetrokken met pincetje en dan bewerkt met een fijn draadje, echt uitrukken. Mijn gezicht krijgt dezelfde behandeling. Voor deze pijnlijke belevenis moet je bij de Egyptische of de Jordaanse coiffeur zijn - de Koerdische brandt de oorhaartjes weg met een vlam, zoals in de Zwevegensestraat in Kortrijk. Mijn vaste vriendelijke kapper, Naouh in de Albertstraat, heeft het meer voor het ont-haren van de neus met wax, op zijn Marokkaans. Of ik nu ver van Belgenland ben of niet, ik duik met een zachte gladgeschoren babyhuid het bed in.

**Hoe erg het ook is,
zelfs na uw allerlaatste laatste adem,
blijft uw haar groeien.**

Velen weten het niet maar Belgen hebben, op hun bescheiden manier, een enorme stempel gezet op Egypte. Wist je dat onze archeologen echt de geschiedenis uit de grond hebben gekrabbd? Daar vond Hergé zijn kennis om het Kuifje-album *De sigaren van de farao* te creëren. Onze beste speurder Hercule Poirot nam de moord op de Nijl serieus op - a piece of cake* voor onze detective uit Elzevelles. Het Belgische kapitaal creëerde, met Baron Empain, Héliopolis, een wijk met een superhotel, paleizen voor de toenmalige jetset, een tram in het Parijs aan de Nijl en voor zichzelf een villa in Hindoestijl. Zelfs het bier Stella was zijn inbreng in het geheel. Besix, een bouwfirmat van eigen bodem, is de hoofdaannemer van het nieuwe Egyptemuseum, nog in aanbouw, in Cairo. Maar de strafste is toch zuster Emanuelle. Geboren als Marie-Madeleine Cinquin in Brussel op 16 november 1908 en overleden in het Franse Callian op 20 oktober 2008. In de wijk Mokattan hielp ze de arme koptische vuilnisophalers met een hospitaal, scholen, ... en ze schreef het boek *Chiffonnière avec les chiffonniers* over het leven van de vuilnisophalers.

*cake, oorsprong 'kak' in de taal der farao's

Frank Mulleman

In de trein
Op weg terug naar huis
Besef ik dat er straks niemand op me wacht
Op de luchthaven
Zal ik niet uitkijken naar bekende gezichten
Ik ben maar een passant
En loop voorbij knuffels, kussen en welkomstwoorden

Bij elke thuiskomst
Is er geen ontkomen aan
Start alles van voor af aan
Een hoofd vol vragen en herinneringen
Ik mis iemand te missen,
Niet te hoeven wachten op iemand,
Weggaan of blijven

Ik raak eraan gewoon
Niemand te vinden
Niemand te willen
Niemand nodig te hebben
Om te geloven in een zoveelste betekenisloze illusie

dit is de vertaling van het gedicht op pagina 18

REGENBOOG-CAFÉ

Sinds het najaar strijkt het Regenboogcafé van de stad Kortrijk elke maand neer bij de Unie. Het wil een open ontmoetingsplaats zijn waar iedereen welkom is en in het bijzonder de LGBTQIA+ gemeenschap in de regio Kortrijk. We spraken met twee van de trekkers, Eva Mertens en Nick Speybrouck.

Vanwaar komt het idee van het Regenboogcafé?

Eva: "Emilia en Claire, twee van onze vrijwilligers, wilden iets doen voor de LGBTQIA+. Mensen samenbrengen, informatie uitwisselen, ervaringen delen. Daarop gingen ze in De Stuyverij ontmoetingsmomenten organiseren, de Regenboogtafels. Tijdens een ervan raakte Joachim Vanoverberghe, beleidsmedewerker Gelijke Kansen bij de stad, met hen in gesprek. Daaruit is het idee gegroeid om een maandelijks pop-up Regenboogcafé te organiseren. Dat vond eerst plaats in BK6, maar toen het winter werd moesten we een andere plek zoeken en dat is de Unie geworden. Ik had de Unie leren kennen toen ik naar de voorstelling *De geur van bloedend gras* was komen kijken. Van de eerste keer dat ik hier binnenkwam vond ik het een gezellige plek met een huiselijke sfeer die de mensen op hun gemak doet voelen. Ideaal voor ons dus."

Er was dus nood aan een ontmoetingsplek specifiek voor LGBTQIA+ in Kortrijk?

Eva: "Jawel. Het is intussen wel makkelijker voor gays dan vroeger om in een gewone dancing binnen te komen, maar voor bijvoorbeeld transvrouwen of -mannen is het echt niet zo evident om gewoon op café te gaan. Voor wie het moeilijker is om naar buiten te komen met hun geardeheid is het Regenboogcafé een veilige plek."

Nick: "Anders zijn is nog steeds niet volledig ingeburgerd. Ook in Kortrijk is er nog steeds homofobe en LGBTQIA+ gerelateerde agressie."

Eva: "Mensen brengen vaak heel zware offers voor hun keuze waardoor ze geen contact meer hebben met ouders, broers, kinderen, ... Onze community is dan de 'chosen family', waar je wordt gerespecteerd om wie je bent en weet, ik sta er niet alleen voor."

Maar jullie willen ook meer zijn dan louter ontmoetingsplek?

Nick: "Naast een ontmoetingsplek zijn we ook een plek waar mensen met hun vragen terecht kunnen. 'Wat houdt een genderklinik juist in?' 'Ik ben moslim en homo, waar kan ik naartoe, welke weg moet ik volgen?'"

Eva: "Bij LGBTQIA+ denken mensen snel aan de meer 'exotische' dingen zoals de man in vrouwenkleden. Maar in onze tijd heb je bijvoorbeeld ook kinderen met twee mama's of twee papa's, of met een mama die ineens een papa wordt en die daar in school op worden aangesproken. Hoe gaan die daar best mee om? Hoe gaan die ouders daar best mee om?"

Nick: "Of denk aan een zoon die in een streng katholiek - of islamitisch - gezin thuis komt en zegt: ik heb een vriendje. Niet alleen voor die zoon maar ook voor die ouders willen we er zijn. Zodat er een plek is waar ze een antwoord krijgen op een vraag als 'ga ik nu nooit kleinkinderen hebben?' Het gaat in het algemeen over u goed voelen binnen uw leefwereld en de maatschappij om wie je bent en niet om wat je bent."

Eva: "We willen ook een connectiepunt zijn voor alle andere organisaties in de stad en de regio die rond de thematiek werken zoals QACE, Go Out, Liever Gelijk..."

Nick: "Uiteindelijk willen we meer doen dan ene keer per maand caféetje spelen. We willen ook naar buiten komen als Regenboogcafé. Zo stonden we ook op de Sinksenfeesten om ons te presenteren."

Eva: "Want wat de boer niet kent, vreet hij niet."

In het licht van al wat jullie vertellen, hoe zien jullie de toekomst?

Eva: "Eigenlijk dromen we van een permanent huis zoals het Regenbooghuis Aan Zee in Oostende. Daar is een café dat dagelijks open is, maar ze doen veel meer dan enkel dat en ook dat wordt helemaal gedragen door vrijwilligers. Naar zoiets willen we naartoe. Daarom zitten we ook een beetje gewrongen met de naam 'café'. We zouden een nieuwe naam willen."

Nick: "Iets wat kleurrijk is qua klank en ook niet alleen verwijst naar iets drinken."

Eva: "Hier zitten veel creatieve mensen bij de Unie. Als er mensen zijn die goede ideeën hebben voor een naam, alle suggesties zijn welkom!"

interview Joon Bilcke

In het najaar vindt het Regenboogcafé plaats op zaterdag 16 september, zaterdag 21 oktober, zaterdag 18 november en zaterdag 16 december, telkens van 14u tot 21u bij de Unie.

OP KOMST BIJ DE UNIE GELUKZOEKERS

van en met Mokhallad Rasem en Charlotte Vandermeersch

'Geluk is een seconde die een eeuwigheid wil zijn.' (Gerrit Komrij)

Mokhallad Rasem is acteur en regisseur, geboren en opgeleid in Bagdad. Sinds 2005 woont en werkt hij in België, waar hij bij verschillende theaterhuizen al verschillende voorstellingen maakte. Zo was hij vele jaren verbonden aan Toneelhuis in Antwerpen, waar hij in 2014 de voorstelling *Hamlet Symphony* maakte, waar Geert Six in meespeelde.

In 2017 resideerde Mokhallad op uitnodiging van Theater Malpertuis zes weken lang in het asielcentrum van Mene. Hij interviewde en portretteerde er bewoners voor zijn performance annex documentaire *Zielzoekers*.

Ook voor zijn nieuwe voorstelling *Gelukzoekers* liet hij mensen hun verhaal doen. Hij trok er opnieuw met microfoon en camera op uit, alleen was deze keer de hele wereld zijn inspiratiebron. Op verschillende plekken ging hij spreken met mensen over wat 'geluk' voor hen is.

Hij kwam ook langs bij de Unie, waar hij met verschillende Zorgelozen over het onderwerp van gedachten wisselde. 'Wat is geluk voor jou? Waar zit het 'm in? Wat versta je eronder? Moet je er wel of niet naar streven? Vraagt het een inspanning, misschien zelfs een transformatie om het geluk te bereiken? Of heeft het juist met loslaten te maken? Kunnen we ook tevreden zijn met ongelukkig zijn?'

Na de interviewperiode dook hij samen met actrice Charlotte Vandermeersch de repetitiestudio in. Samen gingen ze aan de slag met het materiaal en maakten hun ultieme theatervoorstelling over de kunst van het geluk.

idee en spel Mokhallad Rasem en Charlotte Vandermeersch
vormgeving en techniek Rik Teunis, Wim Loobuyck
productie Theater Malpertuis en theater arsenaal ism Unie der Zorgelozen
gerealiseerd met de steun van de Vlaamse Gemeenschap en van de tax shelter maatregel van de Belgische wetgever via Flanders Tax Shelter

PRAKTISCH
woensdag 8 en donderdag 9 november 2023 om 20u15 bij de Unie
tickets €8/€6 (-26/+65)*
info en reservaties reservatie@uniederzorgelozen.be
056/220 400
**wie recht heeft op een verhoogde tegemoetkoming betaalt 20% van de ticketprijs (bij vertoning van de UitPAS Zuidwest)*

NOG MEER ONTMOETING BIJ DE UNIE... KOFFIEKLETS OP DONDERDAG

VANAF 7 SEPTEMBER OPNIEUW ELKE DONDERDAG VAN 14U TOT 18U

Het opzet van de Koffieklets is eenvoudig. Elke week, op donderdagnamiddag, zetten we de deur van de Unie in de Pluimstraat open. Iedereen is welkom, het maakt niet uit wie je bent of wat je achtergrond is. Je kan er even op adem komen, een partijtje schaak spelen, een creatief idee lanceren of een straf verhaal delen. Alles kan, niets moet, er is gratis water, koffie en thee en niet zelden ook een lekkere versnapering, dit alles verzorgd door de zorgeloze Koffiekletsploeg. Tot dan!

beeldend werk: Branko Vandenberghe

DE UNIE WERKT MET STEUN VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP, DE PROVINCIE WEST-VLAANDEREN, OCMW KORTRIJK EN DE STAD KORTRIJK